

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет перекладознавства

Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І.В.Корунця

Кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства

ФАХОВА ЛЕКСИКА ПРАВОВИХ АКТІВ ЄС: СЕМАНТИЧНИЙ,
ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНИЙ І ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТИ

Студентки групи МПа 51-18
денної форми навчання
факультету перекладачів
спеціальності 035 Філологія,
спеціалізації 035.041 Германські мови і
літератури (переклад включно),
перша – англійська,
освітньо-професійної програми
Перекладознавство: професійно-
орієнтований переклад (англійська мова і
друга іноземна мова)
Шевченко Тетяни Сергіївни

Допущена до захисту
«___»_____ 2019 року

Завідувач кафедри

_____ проф. Ніконова В.Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Науковий керівник:
кандидат філологічних наук,
доцент Кононець Ю.В.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ЄКТС _____

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY

School of Translation Studies

Korunets Department of English and German Philology and Translation

Master Qualifying Paper in Translation Studies

FUNCTIONAL LEXICON OF THE EU LEGAL ACTS: SEMANTIC,
FUNCTIONAL-STYLISTIC AND TRANSLATION ASPECTS

Group MPa 51-18
Faculty of translation
Full-time student
Majoring 035 Philology,
Specialization 035.041 Germanic
Languages and Literature (including
Translation), English as the first language,
Educational Programme Translation
Studies: Specialized Translation (English
and Second Foreign Language)
Tetiana S. Shevchenko

Research supervisor:
Yu.V. Kononets
PhD, associate professor

Kyiv – 2019

Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І.В.Корунця

Затверджую:

Завідувач кафедри англійської і німецької філології
та перекладу імені професора І.В.Корунця
_____ (підпис)
д.ф.н., проф. Ніконова В.Г.
“10” вересня 2019р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра з перекладознавства

студента(ки) _____ курсу _____ групи факультету перекладознавства КНЛУ

_____ (ПІБ студента)

спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Тема роботи _____

Науковий керівник _____

Дата видачі завдання “10” вересня 2019 р. _____

Графік виконання кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства

№ п/п	Найменування частин і план кваліфікаційної роботи	Графік виконання	Підписи студента і керівника
1.	Аналіз наукових першоджерел і складання бібліографії	Жовтень 2018 р.	
2.	Написання теоретичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 1)	Листопад 2018 р.	
3.	Добір мовного матеріалу тексту і складання Додатку (100 англійськомовних речень та їх переклад)	Грудень 2018 р.	
4.	Аналіз мовного матеріалу тексту, який досліджується, і написання аналітичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 2)	Березень 2019 р.	
5.	Проведення перекладацького аналізу досліджуваного мовного явища і написання практичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 3)	Травень 2019 р.	
6.	Написання вступу і висновків дослідження, подання завершеної кваліфікаційної роботи науковому керівнику для попереднього перегляду	Вересень 2019 р.	
7.	Попередній захист кваліфікаційної роботи і подання завершеної кваліфікаційної роботи на кафедру	17 жовтня 2019 р.	
8.	Оформлення документації (відгуки) і підготовка презентації до захисту кваліфікаційної роботи	Жовтень 2019 р.	
9.	Захист кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства	Грудень 2019 р.	

Науковий керівник _____ (підпис)

Студент _____ (підпис)

**ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

студента(ки) _____ курсу групи _____ факультету перекладознавства спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова) _____

(ПІБ студента)

за темою _____

Відповідність кваліфікаційної роботи нормативним вимогам (необхідне позначити √ або +)	
1	Наявність основних структурних компонентів _____ усі компоненти присутні , _____ один компонент відсутній _____ декілька компонентів відсутні
2	Відповідність оформлення, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам _____ повна відповідність _____ незначні помилки в оформленні _____ оформлення неправильне
3	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам _____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
4	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам _____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
5	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням _____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
6	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам _____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
7	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження _____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам

Особиста думка керівника _____

Кваліфікаційна робота _____ може бути (не може бути)

(ПІБ студента)

рекомендована до захисту

(підпис керівника)

(_____)
(ПІБ керівника)

” ____ ” _____ 2019 року

РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

студента(ки) _____ курсу групи _____ факультету перекладознавства спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

(ПІБ студента)

за темою _____

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Наявність основних компонентів структури роботи — загалом 10 балів (усі компоненти присутні – 10 , один компонент відсутній – 5 , декілька компонентів відсутні – 0)	
2.	Відповідність оформлення роботи, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам до кваліфікаційної роботи — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи у форматуванні – 8 , незначні помилки в оформленні – 6 , значні помилки в оформленні – 4 , оформлення переважно не відповідає вимогам – 0)	
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки у формулюваннях – 6 , суттєві помилки у формулюваннях – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві помилки у формулюваннях – 8 , недостатня кількість проаналізованих іноземних джерел (мін. 30%) – 6 , відсутній критичний аналіз наукових праць – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність власного аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при перекладі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при перекладі й аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність перекладацького аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , неповне висвітлення результатів дослідження – 6 , часткове висвітлення результатів дослідження – 4 , не відповідає результатам дослідження – 0)	

Усього набрано балів: _____

_____ (ПІБ рецензента)

_____ (підпис рецензента)

” ____ ” _____ 2019 р.

ЗМІС

Затверджую:.....	3
Завідувач кафедри англійської і німецької філології.....	3
та перекладу імені професора І.В. Корунця.....	3
_____ (підпис).....	3
д.ф.н., проф. Ніконова В.Г.....	3
“10” вересня 2019 р.....	3
Дата видачі завдання ____ “10” вересня 2019 р. _____ .	3
Підписи студента і керівника.....	3
ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ I.....	5
ФАХОВА МОВА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА У КОНТЕКСТІ ЛІНГВІСТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА.....	5
1.1 Міжнародно-правові акти як об'єкт лінгвістичних студій.....	5
1.2 Теоретичні підходи до перекладу міжнародно-правових актів.....	15
1.3 Мовні маркери англійськомовного міжнародно-правового дискурсу.....	25
Висновки до розділу 1.....	32
РОЗДІЛ 2.....	33
ФАХОВА ЛЕКСИКА ПРАВОВИХ АКТІВ ЄС: ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ І ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТИ.....	33
2.1 Лексико-семантичні особливості правових актів ЄС.....	33
2.2 Засоби реалізації модальності у текстах правових актів ЄС.....	41
2.3 Функціонально-стилістичні особливості правових актів ЄС.....	45
Висновки до розділу 2.....	50
РОЗДІЛ 3.....	52
СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ФАХОВОЇ ЛЕКСИКИ ПРАВОВИХ АКТІВ ЄС.....	52
3.1 Лексичні трансформації при перекладі фахової лексики правових актів ЄС.....	52
3.2 Граматичні трансформації при перекладі лексики правових актів ЄС.....	62
3.3 Відтворення модальності у перекладі лексики правових актів ЄС.....	68
Висновки до розділу 3.....	73
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	78
СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	86

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	86
ДОДАТОК.....	88
SUMMARY.....	119
ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ І.....	5
ФАХОВА МОВА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА У КОНТЕКСТІ ЛІНГВІСТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА.....	5
1.1 Міжнародно-правові акти як об'єкт лінгвістичних студій.....	5
1.2 Теоретичні підходи до перекладу міжнародно-правових актів.....	14
1.3 Мовні маркери англійськомовного міжнародно-правового дискурсу....	24
Висновки до розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2.....	32
ФАХОВА ЛЕКСИКА ПРАВОВИХ АКТІВ ЄС: ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ І ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТИ.....	32
2.1 Лексико-семантичні особливості правових актів ЄС.....	32
2.2 Засоби реалізації модальності у текстах правових актів ЄС.....	40
2.3 Функціонально-стилістичні особливості правових актів ЄС.....	44
Висновки до розділу 2.....	49
РОЗДІЛ 3.....	51
СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ФАХОВОЇ ЛЕКСИКИ ПРАВОВИХ АКТІВ ЄС. .	51
3.1 Лексичні трансформації при перекладі фахової лексики правових актів ЄС.....	51
3.2 Граматичні трансформації при перекладі лексики правових актів ЄС. .	61
3.3 Відтворення модальності у перекладі лексики правових актів ЄС.....	66
Висновки до розділу 3.....	72
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77
СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	85
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	85
ДОДАТОК.....	87
SUMMARY.....	120

ВСТУП

Дипломну роботу присвячено дослідженню семантичного, функціонально-стилістичного і перекладознавчого аспектів фахової лексики правових актів ЄС.

Юридичний дискурс відображає складні взаємини людини і суспільства і вважається одним з найактуальніших і затребуваних дискурсів сучасності. Дослідження юридичного дискурсу лежить на перетині різних дисциплін і пов'язане з аналізом форми, завдань і змісту дискурсу. Центром юридичного дискурсу є тексти юридичних документів. Такі тексти, до яких відноситься, в першу чергу, конституція, кодекси і закони, є головною складовою юридичного дискурсу. Можна сказати, що це теоретичний рівень юридичного дискурсу, в якому найбільшою мірою проявляються такі властивості, як клішованість і ригідність. Правовий акт – документ, який відноситься до юридичного дискурсу та створюється для регулювання взаємовідносин між об'єктами, які здійснюють будь-який вид діяльності.

Інтерес сучасних вчених до детального аналізу мовних особливостей та особливостей перекладу правових актів є цілком виправданим, з огляду на те, що дана сфера є не достатньо дослідженою. Аналізом мовних особливостей цієї галузі займалися такі науковці, як В. В. Алімов, Н. В. Артикуца, Атарщикова, Д. Х. Баранник, О. В. Бородіна, М. Б. Вербенец, Д. Гавура, І. Є. Галяшина, Н. К. Гарбовський, А. Л. Гідора та інші.

Актуальність роботи зумовлена тим, що незважаючи на невщухаючий інтерес дослідників до мовних особливостей правових актів, аспекти перекладу правових актів, зокрема правових актів ЄС, є не достатньо дослідженими. Це стосується і семантичного, функціонально-стилістичного аспекту фахової мови правових актів ЄС. Отже, доцільність нашого дослідження підтверджується його актуальністю.

Мета дослідження – вивчення семантичного, функціонально-

стилістичного і перекладознавчого аспектів фахової лексики правових актів ЄС і способів їх відтворення в перекладі.

Поставлена мета передбачає розв'язання таких **завдань**:

- розглянути особливості фахової лексики міжнародно-правових актів;
- схарактеризувати теоретичні підходи до перекладу міжнародно-правових актів;
- визначити мовні маркери англійськомовного міжнародно-правового дискурсу;
- проаналізувати лексико-семантичні особливості правових актів ЄС;
- здійснити аналіз модальності у текстах правових актів;
- дослідити функціонально-стилістичні особливості правових актів ЄС;
- проаналізувати способи перекладу фахової лексики правових актів ЄС.

Об'єктом дослідження є фахова лексика правових актів ЄС.

Предметом дослідження є семантичні, функціонально-стилістичні та перекладознавчі аспекти фахової лексики правових актів ЄС.

Методи дослідження зумовлені метою та специфікою проаналізованого матеріалу. Для розв'язання поставлених завдань застосовано комплексну методику дослідження. Основними методами дослідження є **описовий метод**, який застосовано для виокремлення структурних компонентів і типологічних ознак тексту; **метод семантичного аналізу** – для визначення змістово-сміслового наповнення мовних одиниць у тексті; **метод перекладацького аналізу**, який застосовано з метою виявлення та опису перекладацьких трансформацій, що в використовувались при перекладі англійської лексики міжнародних нормативно-правових документів; за допомогою **зіставного аналізу** простежено типологічні паралелі та

розбіжності у текстовій реалізації структурних, лексико-семантичних, функціональних та прагматичних характеристик англійської лексики міжнародних нормативно-правових документів. Дані, отримані на всіх етапах аналізу, були обчислені за допомогою *методу кількісних підрахунків*.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше проведено комплексне лінгвістичне та перекладознавче вивчення фахової лексики правових актів ЄС.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їхнього використання: для подальшого дослідження дискурсних, стилістичних, структурно-семантичних та функціонально-прагматичних особливостей англомовних міжнародних нормативно-правових документів; пов'язане з розширенням теоретико-методологічних засад дослідження нормативно-правових документів із використанням методів зіставної лінгвістики та перекладознавчого аналізу. Дані, отримані в результаті цього дослідження, можна використовувати як основу для укладання підручників, проведення лекцій, семінарних занять в вищих навчальних закладах.

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, додатку, загальних висновків, списків використаної літератури, довідкових джерел, джерел ілюстративного матеріалу та резюме (Summary).

У **вступі** обґрунтовується вибір теми, розкриваються мета, завдання, наукова новизна та практичне значення одержаних результатів.

Перший розділ роботи присвячено теоретичному дослідженню особливостей лексики міжнародно-правових актів. В розділі схарактеризовано теоретичні підходи до перекладу міжнародно-правових актів, визначено мовні маркери англомовного міжнародно-правового дискурсу.

У **другому розділі** досліджено лексико-семантичні особливості правових актів ЄС, здійснено аналіз модальності у текстах правових актів, досліджено функціонально-стилістичні особливості правових актів ЄС.

У **третьому розділі** проаналізовано способи перекладу англійської лексики правових актів ЄС, а саме:

лексичні трансформації у перекладі лексики правових актів ЄС;

граматичні трансформації у перекладі лексики правових актів ЄС;

відтворення модальності у перекладі лексики правових актів ЄС.

У **висновках** викладено результати проведеного теоретичного та практичного аналізу.

У **додатках** наведені 100 англійських речень з текстів правових актів ЄС з українським перекладом.

Обсяг тексту роботи складає 80 сторінок, загальний обсяг роботи з додатками, списком використаних джерел та резюме складає 120 сторінок. Список використаної літератури містить 93 джерела, список джерел ілюстративного матеріалу налічує 10 позицій.

РОЗДІЛ I

ФАХОВА МОВА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА У КОНТЕКСТІ ЛІНГВІСТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

1.1 Міжнародно-правові акти як об'єкт лінгвістичних студій

Будь-яка держава, будучи однією з історичних форм суспільного буття, не може існувати без права. Свої функції держава здійснює за допомогою права. Право – це продукт правотворчої діяльності, що носить, як і саме право, соціальний характер. Суб'єктом правотворчої діяльності є законодавець, який є офіційним представником інтересів громадянського суспільства в особі своїх правотворчих органів. Цим самим законодавець відрізняється від вченого, письменника та інших суб'єктів духовної творчості. Оскільки право як результат правотворчості є особливим явищем і йому притаманні свій зміст і своя форма, то сутність правотворчості зводиться до вираження правового змісту у відповідній правовій формі [8].

В лінгвістиці мова права, яку відносять до юридичного дискурсу, є предметом значної уваги науковців, як вітчизняних [7; 12; 25; 76; 79; 82], так і зарубіжних [87; 88; 89 ; 91].

Так, сучасні вітчизняні дослідниці О. О. Ходаковська та І. А. Семьонкіна [74] розглядають аспекти перекладу правової мови. Українська дослідниця Т. В. Гороховська розглядає особливості використання правових термінів у навчальному та науковому спілкуванні [34], Д. Х. Баранник [9] аналізує мову нормативно-правових актів і систему функціональних стилів літературної мови.

А. Л. Гідора (Гідора-Шишковська) [26, 27, 28, 29, 30, 31] аналізує терміносистеми правових актів ЄС в англійській, німецькій, французькій та українських мовах; дослідниця також розглядає архітекtonіку юридичних актів ЄС, основні підходи до класифікації юридичних термінів Європейського Союзу в різних мовах. В роботах дослідниці розглянуто правову систему ЄС: в лінгвістичному та екстралінгвістичному вимірах. Також, А. Л. Гідора-Шишковська аналізує характерні риси правового євролекту як фахової мови та синтаксичні особливості юридичних текстів ЄС.

Дослідження тематики лексики правових актів ЄС продовжують такі вітчизняні вчені, як Д. С. Касяненко [45], в роботі розглядається особливості перекладу та лексичної гармонізації законодавчих актів ЄС в контексті євроінтеграції України; В. І. Романченко, який розглядає лінгвістичні аспекти становлення терміносистеми правових документів Європейського Союзу [69]; Р. Л. Кріч [85] аналізує мову законодавства ЄС, Р. Стольз [91] досліджує переклад законодавчих текстів ЄС.

Окремі аспекти законодавчої стилістики було розглянуто О.О.Ушаковим [80], І. О. Калініна [41] аналізувала особливості лінгвістичної експертизи законопроектів.

Можна погодитися з Л. І. Тимофєєвим, який визначив проблему законодавчого твору як єдність теми та ідеї, як відому сторону суспільного життя в певному ідейному освітленні, вираженому у правових нормах [78 : 142]. Як правило, на самому початку законодавчих актів вказується на проблему, тобто на мету, завдання тих чи інших актів, що має велике значення для розкриття змісту законодавчих актів. Але якщо зазначені мета і завдання не знаходять свого підтвердження в подальшому тексті законів, то, зрозуміло, ніякі заклики і вказівки на мету і завдання не врятують законодавця від невдачі. Звідси маємо висновок, що законодавчій творчості відповідає своя особлива тематика, свої ідеї, своя проблематика, специфічна

стилістика і орфографія, які не можуть мати місце в інших формах лінгвістики.

Юридичний дискурс належить до типу інституційного дискурсу, що відноситься до сфери врегулювання соціальних взаємовідносин та характеризується жорсткою організацією та ієрархічною структурою. Він є орієнтованим на всі верстви суспільства та вважається одним з найбільш актуальних дискурсів сучасності. Н.В.Артикуца зазначає, що право – це не тільки сукупність нормативних актів та законів, але і найважливіше досягнення культури усієї цивілізації, яке має бути фундаментом життя як суспільства в цілому, так і окремого індивідуума. Дослідниця зазначає, що традиційно виокремлюють такі основні типи юридичного дискурсу:

- законодавчий;
- усний судовий;
- письмовий судовий;
- освітньо-правовий [3: 24].

Дослідниця зазначає, що Отто Вальтер (Otto Walter) структурує юридичний дискурс за відповідними функціональними галузями права:

- 1) мова законів (законодавчі, абстрактні правові норми, призначені законодавцем як для фахівців, так і навпаки);
- 2) мова юридичної науки та експертиз (коментарі та обговорення спеціальних питань фахівцями для фахівців);
- 3) мова відомчого писемного спілкування (формуляри, пам'ятки, повістки та ін.);
- 4) адміністративний жаргон (неофіційне обговорення спеціальних питань фахівцями) [3: 25].

Отже, мова нормативно-правових актів відноситься до галузі мови законів, або законодавчої мови.

Засоби системи і засоби мови тісно взаємопов'язані, переходять і доповнюють один одного. Точність законодавчої мови не мислима без точності та наукової обґрунтованості побудови законодавства. Стандартність законодавчої мови обумовлює і стандартність композиційних законодавчих форм, і навпаки. Логічність побудови законодавства неможлива без логічності його мови, і навпаки [48: 24].

Законодавчо-технічні засоби, які втілюють задум законодавця в дійсність, перетворюються у форму законодавства тоді, коли вони поставлені законодавцем у певну взаємозалежність з його змістом (темою, ідеєю та ін). Таким чином, форма законодавчої літератури та засоби вираження права не тотожні між собою. Працюючи над законодавчо-технічними та стилістичними засобами і використовуючи їх як засоби, законодавець тим самим шліфує форму законодавства і остаточно завершує його зміст, а отже, і правові норми. Чим досконаліша форма законодавчої літератури, тим сильніше вплив права на правосвідомість людей і правову культуру всього суспільства [8: 23]. Мовна недбалість, незакінченість форми нормативних актів може звести нанівець все право. Копітка робота над формою, термінологією, стилістикою-одна з умов законодавчої творчості. Законодавець, який не володіє всіма різноманітними засобами, не може створити досконале законодавство, хоча його задуми можуть бути значними, актуальними. Законодавець прагне до найбільшого, в ідеалі повного, приведення форми у відповідність зі змістом, з його задумом, а «форма чинить опір» [75].

Про наявність спеціального законодавчого стилю літературної мови говорять і юристи, і мовознавці [80: 190; 7171: 21; 5; 7: 121]. Законодавчий стиль – це основа офіційно-ділового стилю. Він визначає шляхи становлення і розвитку всіх інших його видів. Саме особливості законодавчого стилю відображаються в стилістиці і лексиці різноманітних актів застосування права, договорів, а також мають офіційне значення заяв, звітів і доповідних

записок. Він впливає на їх форму і зміст, служить зразком для стилю відомчої листування та адміністративного діловодства [8: 25].

Мова законодавства поширюється на різноманітні сфери людської діяльності. Це істотно відрізняє її від спеціальних мов, тобто від тих слів літературної мови, які, по-перше, обслуговують вузькоспеціальну сферу діяльності (медицину, архітектуру, хімію та ін) і, по-друге, мають свій особливий словниковий фонд, спеціальну термінологію, мало доступну не фахівцям.

Право виконує в соціальному житті спеціальну функцію: надає суб'єктам права юридичні права, накладає обов'язки, встановлює за їх порушення міру правової відповідальності, тобто являє собою засіб активного регулювання поведінки людей, владного впливу на їх свідомість і волю, і ці його якості безпосередньо відображаються на мовному втіленні норм права.

Говорячи про проблему співвідношення мови законодавства з буденною, повсякденною мовою, можна відзначити, що неясність їх співвідношення пояснюється не властивостями мови законодавства, існування якої ні в кого не викликає сумніву, а нестійкістю самого поняття «розмовна мова». Це поняття відкрито або приховано протиставляється мові «незвичайній», «особливій», «технічній», «поетичній», «символічній», «архаїчній».

У цьому випадку Є. Н. Арташкіова припускає, що мова законодавства є фрагментом буденної мови і від інших фрагментів її відрізняє специфічний словник, тобто термінологія, а також певне число особливих мовних правил [8: 26].

Правовий акт – це письмовий літературний твір, і до нього виносять такі ж вимоги, як і до будь-якого іншого твору книжково-писемного мовлення. Серед видів літературних творів виділяються художні, газетно-політичні та публіцистичні, наукові, технічні, побутові і, нарешті, офіційно-ділові (документальні) твори [8: 24].

Правовий акт являє собою один з підвидів офіційно-ділового твору поряд з іншими актами-документами, що мають юридичне значення. Загальним для всіх видів літературних творів є граматичний лад і словниковий запас, стилістичні основи. З позицій мовознавства законодавчий текст – це певного роду повідомлення, яке об'єктивоване у вигляді офіційного письмового документа, що складається з певних сполучень, об'єднаних різними типами лексичної, граматичної і логічної зв'язку, і має модальний характер і прагматичну установку [7].

Зазвичай, законодавчу базу утворюють акти «первинного» та «вторинного» права – нормативні акти обов'язкової сили різних типів, різної правової сили, різної сфери дії, різного порядку імплементації та застосування державами-членами. До них належать:

– **регламенти** – правові акти прямої дії, які мають загальнообов'язкову правову силу для всіх держав-членів, їх застосовують безпосередньо, без транспозиції норм у національні правові системи; регламенти затверджують норми щодо експорту та імпорту в межах співтовариства небезпечних хімічних продуктів; вимоги до пакування й етикетування; регламентами врегульовані питання впровадження в систему екологічного менеджменту та екологічного аудиту, низка інших відносин, регулювання яких має бути одноманітним у межах усього Союзу;

– **рішення** – як і регламенти, це акти прямої дії, що не потребують транспозиції в національне законодавство держав-членів, їх застосовують безпосередньо адресати, якими можуть бути як держави-члени, так і правові чи фізичні особи; на відміну від регламентів, дія яких поширюється на необмежене коло осіб, рішення, зазвичай, є адресними, тобто адресовані обмеженому колу суб'єктів; крім того, у формі рішення країна або союз висловлює свою позицію стосовно міжнародних багатосторонніх конвенцій, одночасно надаючи повноваження щодо виконання формальностей із підписання, приєднання тощо певним особам; міжнародні договори,

наприклад, двосторонні договори екологічного спрямування, зокрема, таких як «Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані», «Віденська конвенція про захист озонового шару», «Монреальський протокол про речовини, що руйнують озоновий шар» та багатьох інших; більшість із таких договорів підлягають подальшій ратифікації всіма державами-членами [46: 18].

Для правового акту, як і для будь-якого іншого твору, характерні монологічний спосіб викладу, наявність попереднього обмірковування, логічна послідовність, зв'язність, інформативність, цілісність за своїм структурно-смісловим параметрами, завершеність і повнота викладу. Спільною рисою є також необхідність писати правовий акт літературною мовою з дотриманням всіх загальноприйнятих на момент прийняття акту правил граматики та синтаксису. Оскільки офіційно-діловий стиль поширюється на різні сфери адміністративно-правової і виробничо-економічної діяльності, він може бути розбитий на кілька варіантів (підстилів). Ті чи інші з них використовуються в залежності від цілей і завдань, що стоять перед офіційним документом, від характеру відносин між автором документа і його адресатом та від прийнятого способу оформлення подібних документів [8: 25].

Так, стиль діловодства і канцелярського листування між установами чітко відрізняється від стилю оформлення правових актів, хоча обидва вони є варіантами єдиного офіційно-ділового стилю. При викладі законодавчої думки у формі правового акту використовуються мовні засоби, вироблені спеціально для сфери правотворчості, тобто вживаються переважно або навіть виключно в даній галузі. Це дає підставу виділити мову законодавства як самостійний стиль літературної мови, зумовлений особливими соціальними завданнями, що стоять перед правом, специфічним способом відображення предмета і характеризується спеціальними композиційними та стилістичними засобами, особливим словниковим складом мови для вираження думки законодавця. Підставою для виділення мови законодавства

є розбіжність її специфічних функцій з загальноприйнятими функціями літературної мови, наявність у правових текстах особливих засобів для вираження нормативно-регулятивних потреб суспільного розвитку, їх оцінки та текстуального закріплення [8: 24].

Воронцова та Хорошко зазначають, що мовні способи вираження регулювальної функції права виявляються своєрідними в цій області спілкування і визначають найважливіші специфічні стильові риси мови права [56: 118].

По-перше, мова законів відрізняється іншим стилістичним оформленням: вона завжди повинна бути проста і лаконічна, головне в ній – точність вираження думки, що не допускає іншого тлумачення. Чіткість і точність формулювань тут абсолютно необхідні, оскільки закони розраховані на однозначність сприйняття, вони не повинні бути розтлумачені по-різному.

Точність, що не допускає іншого тлумачення, проявляється перш за все у вживанні спеціальної термінології. Прагнення до точності обмежує можливості синонімічних заміन, так як останні викликають зазвичай зміну відтінків сенсу [2: 118].

По-друге, слід враховувати мовні та стилістичні особливості текстів правових актів, такі, як:

- переважання стилістично нейтральних і книжкових слів; відсутність «зниженої» лексики, елементів просторіччя і жаргону, а також емоційних слів і зворотів (вигуків, слів зі зменшувальними та збільшувальними суфіксами, вигукувань і риторичних питань, тощо);

- широке вживання професійної термінології (у випадку, що нас цікавить – юридичної: *measure, application, capacity, claim*);

- часте використання віддієслівних іменників (*injunction, arbitration, bankruptcy, petition, cancellation, limitation, omission*);

– поширеність юридичних кліше, які, за правилами ділового стилю, зазвичай не замінюються відповідними дієсловами (*to abandon an action, assessment of damage, to break an agreement, to break the law, to draw up a contract, in case of controversy*)

– використання антонімів, оскільки закони відображають полярні інтереси – права і обов'язки громадян (*plaintiff-defendant, sane-insane, action-inaction*);

– вживання латинізмів (*de jure, de facto, archive*);

– використання дієслів і зворотів з пасивним значенням (*the defendant's guilt is confirmed by the following circumstances*);

– суворий та чіткий порядок слів у реченні:

а) підмет найчастіше стоїть на початку речення і, як правило, передує присудковій (*the Contracting Parties agree and hereby establish the Organization*);

б) доповнення стоять після керуючого ними слова (*Have resolved to combine our efforts to accomplish these aim*);

в) обставинні слова (прислівники) стоять по можливості ближче до слова, до якого вони відносяться за змістом (*In consequence whereof they do hereby create the Organization*);

г) ввідні слова і звороти зазвичай стоять на початку речення;

– кількісне переважання складних речень над простими;

– широке вживання дієприкметникових і дієприслівникових оборотів, що надають мові лаконізму і динамічності [2: 118] (*Have accordingly concluded this Convention; Have agreed as follows...; Have agreed to establish...;*

Have agreed to the present Charter; Hereby agree...; Have agreed upon the following...).

Перераховані мовні особливості в сукупності утворюють своєрідну стилістичну систему, функціонування якої регулюється певними правилами. Недостатньо послідовне виконання цих правил або ж, наприклад, застосування їх за межами офіційної сфери призводять до стилістичних помилок, а часом і до невиправданого ускладнення текстів. Стилiстичними помилками (або недоліками) є випадки порушення єдності стилю, де неприпустимою є невідповідність вжитих форм слів, конструкцій обраної стилістичної манери висловлювання і завданням даної сфери комунікації, невраховування особливостей форм і типів мови, жанру [2: 119].

Однією з головних особливостей зовнішнього мовного вираження думки законодавця є офіційність, документальність. Ця особливість властива всім текстам офіційно-ділового стилю, проте в правовому документі мовна форма є нормативною і формально закріплена. Правовий текст «не описує події, факти, наукові поняття, почуття і переживання людей, не характеризує ставлення до певних осіб, явищ дійсності. Він не доводить, не пояснює, не переконує, а владою наказує суб'єктам права певну поведінку, формулює вимоги, загальнообов'язкові приписи [2: 119].

Графічні способи оформлення текстів правових актів, які сприяють підвищенню їх інформативності, допомагають вирішенню проблем автоматизованої обробки правової інформації в сучасних умовах. В перспективі, мова законодавства повинна бути орієнтована на комп'ютерну технологію, при цьому ніхто не заперечує, що основний творець закону – людина. Тексти діючих правових актів повинні бути лінгвістичним зразком мови і стилю. Остаточо опрацьований і прийнятий правовий акт не повинен викликати до себе критичного ставлення з мовної точки зору. Недоліки мови законодавства ще значні, оскільки немає належної уваги до оформлення правових приписів у процесі право-підготовчої діяльності.

1.2 Теоретичні підходи до перекладу міжнародно-правових актів

Проблема вивчення юридичного перекладу в цілях розвитку і вдосконалення цієї галузі перекладознавства і професійної підготовки юридичних перекладачів для обслуговування різних сфер правової діяльності не втрачає своєї актуальності та стрімко набирає обертів. Серед причин, що обумовлюють всезростаючий інтерес до феномену юридичного перекладу, виділенню та закріпленню його як окремого виду спеціального перекладу, А. В. Бородіна відносить постійну потребу в ефективній комунікації вітчизняних фізичних і юридичних осіб з іноземними партнерами в руслі міжнародно-приватних правових відносин (так званого міжнародного приватного права), а також інтенсивний розвиток міжнародних корпорацій-холдингів з участю українських підприємств [11: 37].

У зв'язку із цим, починаючи з 2000-х років, у вітчизняному перекладознавстві поступово накоплюється накопичується значний корпус наукових досліджень з різних аспектів даної проблематики, включаючи статті, монографії та дисертації, а також поки нечисленні навчальні посібники, присвячені безпосередньо юридичному перекладу, оскільки здебільшого, як справедливо зазначає В. В. Алімов, донедавна «вивчення юридичного перекладу обмежувалося англійською для юристів» [2: 7].

В даній роботі під **юридичним перекладом** розуміється усний та письмовий переклад юридичних текстів та обмін інформацією, тобто комунікація на правові теми між юристами та неюристами. Як вже згадувалося, явище **юридичний переклад** розвивається як вид спеціального перекладу. Такого погляду дотримується, наприклад, А. С. Кіндеркнехт, розглядаючи юридичний переклад як «один з видів спеціального перекладу, що обслуговує правову сферу комунікації. Найчастіше це переклад документів і матеріалів, необхідних для обміну інформацією на юридичну

тематику та здійснення комунікації між людьми, які володіють різними мовами» [46: 242].

В. В. Алімов також відносить юридичний переклад до різновиду спеціального перекладу, що має своїм об'єктом передачу засобами іншої мови мов різноманітних письмових та усних юридичних текстів [2: 13].

А. В. Бородіна вважає доречним виділяти юридичний переклад у вузькому і широкому сенсі слова: в широкому сенсі юридичний переклад або його елементи можуть мати місце в будь-якій сфері діяльності і будь-якому функціональному стилі, якщо в них тим чи іншим чином впливає правова проблематика (дослідниця зазначає, що прикладом тому може послужити кандидатська дисертація Н. П. Глинської, присвячена проблемам використання юридичної лексики та термінології в різних функціональних стилях англійської мови [32], а також роботи Е. С. Савіної, яка досліджує проблеми полісемії юридичної термінології у французькій мові на основі використання юридичних термінів у різних сферах природної мови і художніх текстах) [80: 38].

У вузькому сенсі, юридичний переклад включає поняття усного і письмового перекладу, обмежений рамками правової сфери, будь то (нотаріальний переклад юридичних документів / контрактів або усний переклад під присягою в суді [11: 38].

Розглянемо основні підходи до вивчення юридичного перекладу. Одним з теоретико-методологічних підходів до юридичного перекладу продовжує залишатися лінгвістична теорія перекладу: відомі фахівці в галузі юридичного перекладу та автори навчальних посібників з юридичному перекладу В. В. Алімов і К. М. Левітан у своїх роботах в цілому схильні спиратися саме на цю теорію і, зокрема, на ключові положення її основоположника А. В. Федорова [2: 12; 55: 13]. На праці Федорова також посилається В. В. Сдобніков, який займається дослідженням перекладу в руслі комунікативно-функціонального підходу [63: 239-240].

Водночас багато вчених-перекладознавців, жодним чином не применшуючи переваги та досягнення лінгвістичної теорії перекладу, висловлюються на користь лінгвокультурологічного підходу: на думку М. Л. Галєєвої, прихильниці цього підходу в світлі в контексті ідей Тверської школи філологічної герменевтики Г. І. Богіна, «Лінгвістика, починаючи з другої половини ХХ ст. стала для теорії перекладу родовим поняттям, і всі її теорії різним чином вбудовувалися в опис перекладацької діяльності міжмовної, яка, по суті, в силу залученості двох мов, текстів і культур є абсолютно особливим об'єктом, вимагає особливої, специфічної для свого об'єкта теорії, не скутої виключно лінгвістичними (або будь-якими іншими) рамками» [20: 52].

У зв'язку з цим, А. В. Бородіна [11: 39] зазначає, що для юридичного перекладу характерна своя лінгвокультурологічна і когнітивна специфіка, яка констатується багатьма фахівцями в області юридичного перекладу, а саме:

— «вивчення іноземних законодавчих систем, державного пристрої, конституцій, кодексів, юридичних документів» [2: 13];

— вміння «добре орієнтуватися в тій галузі знання, до якої належить перекладається текст (правова система Великобританії, США, Німеччини, Франції, Європейського союзу)» [32: 13];

— «знайомство з основами права, орієнтація в базових поняттях і концепціях, глибокі лінгвокраїнознавчі знання» [20: 4];

— «не тільки професійне володіння як мінімум парою мов, але володіння юридичними мовами як типами правової свідомості» [46: 243];

— вивчення «політико-правової культури суспільства, його ідеології, моральних і релігійно-духовних цінностей», які відображаються в «юридичній понятійно-термінологічній системі» [55: 31].

Таким чином, специфіку юридичного перекладу неможливо помислити і осмислити без опори на лінгвокультурологічні фактори: «при перекладі юридичних текстів не слід забувати, що кожна країна має свою юридичну систему, відповідну юридичну термінологію і свої реалії» [2].

Притаманний юридичному перекладу глибокий комплексний (взаємний) зв'язок мови і права також дозволяє вивчати його в руслі (юрислінгвістики) з урахуванням лінгвокультурологічних правових аспектів: так, М. В. Костромічова, займаючись проблематикою взаємозв'язку мови і права в руслі теоретико-методологічного підходу, активно розробляється в рамках барнаульської школи юрислінгвістики і, зокрема, ідей М. Д. Голєва, вважає, що «у сфері порівняльного правознавства юридична лінгвістика використовується як засіб подолання проблем перекладу юридичних текстів, як засіб пізнання правових систем інших країн, що нагально необхідно у зв'язку з розширенням і поглибленням торгових, економічних зв'язків, що обслуговуються правом» [33: 59].

А. С. Кіндеркнехт також використовує даний теоретико-методологічний підхід при вивченні особливостей юридичного перекладу на основі результатів новітніх наукових досліджень у сфері юрислінгвістики та лінгвоюристики [2: 124].

А. В. Бородіна зазначає, що на відміну від тієї ж лінгвістичної теорії перекладу юридична лінгвістика як теоретико-методологічний підхід дозволяє враховувати особливості побудови, функціонування і розуміння як письмового, так і усного юридичного перекладу, оскільки, як зазначає М. Д. Голєв, «це стосується законодавчої техніки і техніки розуміння і тлумачення законів, побудови судових промов і оформлення різного роду юридичних документів» [11], тобто письмового та усного мовлення у сфері права.

У зв'язку з цим багато вчених, що займаються одночасно лінгвістичною і правовою проблематикою, підкреслюють важливість антропоцентричної парадигми для вивчення юридичних текстів. Так, на думку

В. А. Пищальникової, доктора філологічних і юридичних наук, «специфіка антропоцентричного підходу полягає в спробі співвіднести текст з породившою його культурою. Особлива увага при цьому приділяється зовнішнім і внутрішнім факторам породження тексту і його розуміння» [66: 230]. Застосовуючи даний підхід до юридичного перекладу, Є. В. Малюкова у своїй кандидатській дисертації ставить питання про системоцентричні та антропоцентричні аспекти юридичної термінології [57].

Незалежно від теоретико-методологічних підходів практично всі фахівці в сфері юридичного перекладу в тій чи іншій мірі одностайні в тому, що однією з головних складових юридичного перекладу є юридична термінологія, характеризуючи її як ключовий або головний компонент юридичного тексту. Зокрема, К. М. Левітан вважає, що «ключовою ланкою юридичного тексту в юридичному аспекті є юридичний термін, якому приділяється особлива увага, оскільки юридичний переклад являє собою передачу сенсу юридичного тексту вихідного тексту за допомогою створення тексту на мову перекладу за рахунок підбору адекватних перекладацьких відповідностей на рівні слів і словосполучень» [55: 27]. У свою чергу, В. В. Алімов відносить юридичну термінологію до головних «мовних особливостей письмового та усного мовлення на юридичні теми», відзначаючи «велику насиченість юридичних матеріалів юридичною лексикою, основну частина якої складають юридичні терміни», а також «наявність у письмовій та усній мові на юридичні теми особливих ідіоматичних виразів і фразеологічних поєднань, що не вживаються або рідко вживаються в загальнолітературній мові» [2: 13].

П. В. Рибін у статті «Типові проблеми оволодіння юридичною термінологією англійською мовою» особливо підкреслює, що «роль термінів у юриспруденції важко переоцінити: від правильного розуміння іншомовного терміну іноді залежить розуміння сенсу всього тексту, так як саме терміни несуть в юридичних текстах основну інформаційне навантаження» (цит. за: [46: 243]).

Юридична термінологія стала свого роду поштовхом для багатьох наукових досліджень у сфері юридичного перекладу: наприклад, Ю. А. Гришенкова розглядає юридичні терміни як мовний та соціокультурний феномен, спираючись на мовний матеріал сімейного законодавства німецькою мовою [37]; В. А. Іконникова аналізує юридичну термінологію на базі текстів міжнародного контрактного права [40]. А. М. Ключина та А. І. Здор аналізують основні прийоми і способи перекладу термінів англійських текстів юридичного дискурсу на матеріалі англійських текстів офіційно-ділових документів та їх професійних перекладів [47: 54-55].

А. В. Бородіна вважає, що зведення воєдино всіх цих знань з урахуванням тих чи інших пар мов також можна розглядати як один з напрямків юридичного перекладу, що потребує подальшого вивчення [11: 38].

Разом з тим А. С. Кіндеркнехт справедливо зазначає, що юридичний переклад не слід зводити до перекладу термінів, і перекладачам необхідно звертати увагу на інші особливості юридичних текстів [46: 123], в тому числі функціонально-стилістичні, лінгвокультурологічні та дискурсивні, для розуміння яких, як вже зазначалося вище, необхідно вивчати (юридичні) тексти в контексті правових культур і правових інститутів країн.

Дослідників юридичного перекладу в руслі функціонально-стилістичного теоретико-методологічного підходу на даний момент не так багато, одна з них – Н. П. Глинська, яка використала зазначений підхід при вивченні юридичної термінології в функціональних стилях англійської мови [32].

Крім того, функціонально-стилістичні особливості юридичних текстів можуть розглядатися як основи порівняльної стилістики для використання останньої у зв'язку з приватними теоріями перекладу для конкретних пар мов, про що, зокрема, пише Н. К. Гарбовський: «Порівняльна стилістика дозволяє... вибрати адекватні форми текстів перекладу, якщо перекладу підлягають мовні твори, що характеризуються жорсткою формальною

структурою, та особливо часто функціонують в офіційно-діловій сфері» [23: 200].

Слід зазначити, що М. Н. Кожина, Л. Н. Дускаєва і В. А. Салімовський не виділяють юридичний функціональний стиль, але вважають, що правова сфера лежить в основі офіційно-ділового стилю, в рамках якого вони виділяють три підстили: законодавчий (нормативні акти), юрисдикційний (правоохоронні органи і система правосуддя) та адміністративний (адміністративні та цивільно-правові відносини) [49: 329].

А. В. Бородіна вважає, що така класифікація – зручна і логічна, хоча адміністративний і цивільно-правовий підстили можна було б розділити в силу специфіки лежачих в їх основі правових відносин-нерівноправних / підлеглих в адміністративному та рівноправних у цивільно-правовому, що бажано враховувати юридичним перекладачам при виборі відповідних мовних засобів в юридичному перекладі [11: 43].

Водночас зазначені автори вважають, посилаючись на М. Фуко, П. Серіо і Т. ван Дейка, які використовують (критичний) аналіз дискурсу як методологічний підхід, що терміни «дискурс» і «функціональний стиль» в історії лінгвістики існують поруч [49:190-191], є синонімічними, позначивши водночас «перехід до нової парадигми мовознавства, до мовознавчого або дискурсного вивчення мови» [49:200]. У цій логіці дискурсний, або дискурсивний, теоретико-методологічний підхід до вивчення юридичного перекладу з використанням ідей М. Фуко і т. ван Дейка в силу специфіки права, правової системи та правової культури, юридичних документів та їх інтерпретації перекладачами видається досить перспективним, про що, на думку А. В. Бородіної [11: 44] свідчать, наприклад, матеріали згаданої вище кандидатської дисертації Л. В. Колеснікової про юридичний дискурс, який вона розглядає як результат категоризації та концептуалізації.

Таким чином, у сучасному перекладознавстві одночасно функціонують відразу кілька теоретико-методологічних підходів до юридичного перекладу, що, безумовно, збагачує дослідницьку палітру і дозволяє вибрати найбільш

ефективний підхід або їх комбінацію для підготовки юридичних перекладачів та подальшого розвитку юридичного перекладознавства.

Дослідниця І. А. Семьонкіна зазначає, що переклад юридичного дискурсу становить труднощі, тісно пов'язані з природою юридичного дискурсу та специфічними рисами англійської та української правових систем і мов [5: 184-185].

1. Труднощі, що виникають внаслідок відмінностей в правових системах.

Кожна правова система діє в складних соціально-політичних межах, які відображають історію, традиції, звичаї та устрій певної соціальної групи. Ці складні межі рідко є ідентичними в різних країнах, навіть якщо правові системи мають спільне походження. Той, хто створює інформацію правової спрямованості не орієнтується на реципієнта, який не знайомий з правовими традиціями. Нерідко перед перекладачем постає задача перекласти термін, аналог якого просто відсутній у цільовій культурі. Наприклад, *Department of the Interior*, яке перекладається як 'Департамент (Міністерство) внутрішніх справ', обов'язково передбачає уточнення, що в США та Україні це органи, що наділені різними повноваженнями: в США Департамент (Міністерство) внутрішніх справ є відповідальним за стан доріг, охорону навколишнього середовища, дотримання екологічних законів і тому не є силовим правоохоронним відомством.

2. Труднощі, пов'язані з розбіжностями в будові мов, наборі їхніх граматичних категорій, форм та конструкцій; побудові речення. Англійська та українська належать до різних гілок індоевропейської родини мов та різних структурних типів мов.

3. Труднощі, що виникають внаслідок відсутності в українській мові відповідників деяких юридичних термінів. В порівнянні з українською мовою, юридична терміносистема англійської формувалась достатньо тривалий період, вона більш розвинена та розгалужена, наприклад: *misdemeanour* 'місдімінор (категорія найменш серйозних злочинів, які

межують з адміністративними правопорушеннями)»; *felony* ‘фелонія (категорія тяжких злочинів, яка за ступенем небезпеки знаходиться між державною зрадою та місдімінором)»; *abator* ‘особа, яка незаконно заволоділа нерухомістю до вступу спадкоємця у володіння’. Внесення в право чужорідних елементів, без врахування національно-правової специфіки порушує системність функціонування права. Окремо слід відмітити нестійкість юридичної терміносистеми, яка є наслідком невпинного розвитку права.

4. Труднощі, спричинені використанням незвичайної структури речень в англomовному законодавчому дискурсі. Відомо, що англійська мова права зазнала значного впливу граматичних структур французької. Досить розповсюдженими є різновиди умовного способу, які вийшли з вживання в сучасній англійській, особливо в розмовній;

5. Труднощі, пов’язані з перекладом загальних термінів, які мають незвичайне значення, наприклад, *counterpart – duplicate of document; prayer – form of pleading request addressed to the court; without prejudice – without loss of any rights* [3: 184-185].

Здійснюючи переклад лексики мови права, перекладачеві варто брати до уваги історію й теорію права зарубіжних країн, правових систем сучасності, міжнародного приватного права та міжнародного публічного права. Також слід зауважити, що для адекватного перекладу необхідно враховувати функціонально-стильову належність юридичних текстів (нормативно-правові акти чи доктринальне тлумачення цих актів). Перекладач має зважати й на етимологію термінів (питомі англійські, французькі, латинські юридичні терміноелементи). Окремою проблемою є випадки полісемії й синонімії термінів [82: 164].

Проаналізувавши лінгвістичні та юридичні аспекти перекладу і тлумачення англійських термінів у юридичному дискурсі, О. О. Ходаковська виокремлює такі види перекладу зазначених одиниць стосовно таких

термінів, які мають національно-правовий компонент значення (відсутність еквівалента в українському праві, синонімія та полісемія):

- 1) правовий аналіз, кваліфікація поняття й добір аналогічного терміну українського права: вибір терміну визначатиметься лише його контекстним уживанням;
- 2) описовий переклад термінів;
- 3) уживання еквівалентів термінів на позначення правових реалій [82: 164].

Можемо виділити такі трансформації при перекладі юридичної термінології:

- **переклад за допомогою усталеного еквівалента:** *to break an agreement* ‘розірвати угоду’, *assessment of damage* ‘оцінка збитку’;
- **калькування** – відображення не звуку, а комбінаторної структури слова або виразу, коли компоненти слів (морфеми), або фраз (лексеми) перекладають відповідними мовними елементами: *resolution* ‘резолуція’, *authenticate* ‘аутентифікувати’, *certificate* ‘сертифікат’, *licensee* ‘ліцензіат’;
- **транслітерація:** *patent* ‘патент’, *protest* ‘протест’;
- **транскрипція:** *impeachment* – ‘імпічмент’.
- **описовий переклад:** *trial venue* – ‘місце проведення судового розгляду’, *exequatur* – ‘посвідчення, видане іноземному консулу про визнання його повноважень’.

Крім документів, які створюються в межах єдиної національної правової системи, є так звані гібридні документи, тобто створені в наднаціональній спільноті мультикультурного дискурсу, де немає лінгвістично нейтральної основи, включаючи більшість документів міжнародного права.

Усі переклади офіційними мовами міжнародних установ є аутентичними і, як припускається, мають однакове значення. Кожна версія після ратифікації відповідною державою набуває чинності на її території.

Застосовується принцип правової еквівалентності, принаймні теоретично; але на практиці міжнародні документи, які обговорюються в лавах комітетів, де присутні представники різних національностей, складаються більш стандартною мовою і часто уможливають використання буквального перекладу. Особливим випадком гібридних юридичних документів є законодавство Європейського Союзу: фахівці докладають зусилля, спрямовані на впровадження специфічної «Європейської» термінології в усі мови, створюючи з цією метою спеціальні нові терміни [82: 16]. Коли такий «Європейський» термін відсутній, здійснюється пошук і подальше впровадження концептуального відповідника. Так поступово створюється спеціальна мова Euro-legalise, яка з часом суттєво полегшить роботу перекладачів.

Юристи не можуть очікувати від перекладачів створення паралельних текстів, ідентичних за впливом, але вони очікують, що перекладені тексти матимуть ідентичні правові наслідки. Якість юридичного перекладу певним чином впливає на ефективність правозастосування, ступінь регламентації конкретних відносин, отже, мова перекладу має забезпечити реалізацію суспільного призначення й відповідати правовому узусу. Це вимагає від перекладача абсолютно чіткого розуміння ситуативних, соціальних, контекстуальних правил, яких дотримується в процесі правотворчості законодавець іншої держави та іншої культури.

1.3 Мовні маркери англійськомовного міжнародно-правового дискурсу

Будь-дискурс являє собою систему статусно-рольових відносин, яка реалізується за допомогою використання особливої мови, моделей статусно-рольової комунікації та основних жанрів інституційного дискурсу. Тому, необхідні спеціальні мовні засоби, які допоможуть упорядкувати скупчення

мовних одиниць в процесі спілкування. Такими засобами є прагмалінгвістичні дискурсивні маркери.

Н. Н. Гавриленко висловлюється про роль дискурсивних маркерів наступним чином: у створенні дискурсу «можуть брати участь лексичні одиниці з семантикою причинності, синтаксичні конструкції (додаткові причини, умови, наслідки, цілі і т. д.), а також всі одиниці, значення яких в конкретному контексті, в конкретній мовній та екстралінгвістичній ситуації» [18: 56].

Дискурсивні маркери виконують в тексті роль індивідуальних авторських вкраплень, які не тільки обумовлюють його своєрідність, але служать також структурними і смисловими конекторами.

Дискурсивні маркери є елементами метамови, тобто формально вони входять у структуру тексту, але фактично містять інформацію про нього як про мовну єдність. Характерні риси дискурсивних маркерів, що виділяють їх серед інших мовних одиниць:

- факультативність (необов'язкове використання);
- багатокатегоріальність (відсутність чітко оформленої синтаксичної категорії);
- десемантизацію (втрата пропозиціонального значення);
- рекурентність (висока частотність використання їх в мові) [18: 88].

Дискурсивні маркери не утворюють природний клас одиниць. Цей клас не має чітких меж і об'єднує одиниці, які різні класифікації відносять до різних частин мови.

Дискурсивні маркери не мають денотату в загальноприйнятому сенсі; їх значення не предметні, тому їх можна вивчати тільки через їх вживання. У багатьох дискурсивних маркерів існують як дискурсивні, так і не дискурсивні вживання. При цьому між дискурсивним та іншим використанням певного

слова часто не існує семантичного зв'язку, тому в більшості випадків дослідники не намагаються співвіднести одне з одною різні функції слова в дискурсі, описуючи дискурсивні використання окремо від інших вживань.

Проведення кордону між значенням дискурсивного маркера і значенням контексту також виявляється більш складною процедурою, ніж у випадку конкретної лексики. Багато дискурсивних маркерів можуть повністю зливатися з контекстом, дублюючи семантику його окремих фрагментів.

Досліджуючи основні маркери правового дискурсу ЄС, А. Л. Гідора виокремлює наступні його дискурсивні маркери [25: 18-39]:

– Характерним стилістичним маркером правового дискурсу є порядок слів у процесі представлення інформації. Так, англійській мові як аналітичній мові властивий порівняно стійкий порядок слів, а українській як синтетичній – порівняно вільний. Окрім порядку слів, важливим є темо-рема-тичний поділ. У фахових текстах правових текстів ЄС та інформація, яку необхідно довести до свідомості адресата першочергово, зазвичай, розташована на початку речення [25: 18].

– Для англійської мови характерне вживання різноманітних конструкцій і зворотів із безособовими формами дієслова, тобто з інфінітивом та герундієм, що дає змогу в більш стислий спосіб подати інформацію, натомість в українському відповіднику такі англійські конструкції передані переважно підрядними реченнями [25: 20].

– Для англійської мови характерне вживання різноманітних конструкцій і зворотів із безособовими формами дієслова, тобто з інфінітивом та герундієм, що дає змогу в більш стислий спосіб подати інформацію, натомість в українському відповіднику такі англійські конструкції передані переважно підрядними реченнями [25: 22].

– Препозиційне розташування зазначених зворотів (англ. *Taking into account the labour market situation in the Member States*, укр. *‘Беручи до уваги*

ситуацію на ринку праці держав-членів’), яке акцентує увагу читача на окремих положеннях, умовах, обставинах у правовому акті ЄС англійською мовою. В українському відповіднику структура складного речення сприяє чіткості та аргументації правового положення [25: 25].

– Інтерпозиція і постпозиція таких конструкцій у фахових текстах – характерний маркер правового дискурсу ЄС.

– Використання відокремлених означень, виражених дієприкметниковими зворотами, у правових актах ЄС спричинене специфікою подання інформації правового характеру, що сприяє узагальненості й безособовості викладу матеріалу [25: 38].

– Пасивні конструкції, які додають абстрактності та узагальненості подання інформації в правових актах ЄС в англійській мові та безособові речення в українській. Активний стан уживають тоді, коли необхідно зробити акцент на правах, обов’язках чи на повноваженнях суб’єктів. Якщо потрібно наголосити на значущості об’єкта, використовують конструкції пасивного стану [25: 39] Застосування пасивних конструкцій у зазначених фрагментах посилює значущість об’єкта. Англійським реченням із пасивними конструкціями відповідають українські здебільшого безособові речення: *shall be held* ‘необхідно проводити’; *should be reached* ‘необхідно досягти’).

– Повтор термінів і терміносполучень, який втілює принцип зв’язності засобами синтаксичного паралелізму. Перелік положень, оформлених за допомогою синтаксично паралельних конструкцій, надає переконливості кожному окремому аргументові та сприяє встановленню когезійного зв’язку [25: 39].

– Синтаксичний паралелізм, реалізований завдяки однаковій синтаксичній будові суміжних речень. Різновидами паралелізму є анафора

(повтор одних і тих самих елементів на початку) та епіфора (повтор останніх елементів у кінці). Види повтору класифікують здебільшого за двома параметрами: за повнотою повторюваних структур та їхнім розміщенням стосовно один одного. Перший підхід зважає на розмір повторюваних одиниць: зазвичай, основні синтаксичні одиниці повторюються в повній, частковій та варійованій формах. Відповідно до другого підходу, розрізняють контактний і дистанційний повтори [25: 42]. А. Л. Гідора зазначає, що аналіз правових актів демонструє поширеність синтаксичного й лексичного видів повтору. Синтаксичний повтор у правових актах використовують у таких формах: 1) синтаксичний паралелізм словосполучень; 2) синтаксичний паралелізм речень. Синтаксичний паралелізм речень особливо характерний для преамбул правових актів ЄС.

Синтаксичний паралелізм може існувати в межах одного речення, однієї статті або охоплювати окремий фрагмент тексту. Лексичний повтор сприяє посиленню уніфікації, що є характерною ознакою паралелізму, оскільки повтор лише увиразнює симетрію синтаксично паралельних конструкцій. Такі види повторів наповнюють текст додатковою інформацією, що сприяє подальшій актуалізації висловлювання.

Будь-яка фахова мова збільшує щільність інформації, містить максимально абстраговані поняття, блоки. У мові права ступінь спеціалізації порівняно невисокий, оскільки останнє регулює широкі сфери суспільних відносин. У юриспруденції чисельність спеціальних термінів – несуттєва, використовують здебільшого загальноновживану термінологію. Елементи фахових мов можуть входити до окремих правових актів, що регулюють сферу відносин. Мова законодавства вирізняється не стільки особливою термінологією, скільки внутрішньою будовою, особливими засобами вираження законодавчої думки [25: 43].

Поділ правових термінів також є особливим маркером міжнародного правового дискурсу:

1) терміни із загальним значенням – функціонують у загальновідомих значеннях і зрозумілі для всіх: *англ.* «*association*», *фр.* «*association*», *нім.* «*Assoziation*», *укр.* «*асоціація*»; *англ.* «*authority*», *фр.* «*autorite*», *нім.* «*Behorde*», *укр.* «*орган*» [Гідора];

2) спеціальні правові терміни – вирізняються особливим правничим змістом: *англ.* «*applicable law*», *фр.* «*droit applicable*», *нім.* «*anwendbares Rech*», *укр.* «*застосовне право*»;

3) спеціально-технічні терміни – відображають сферу спеціальних знань наприклад: техніки, економіки, медицини тощо.

У складі міжнародної правничої термінології функціонують власне правові терміни, а також номенклатурні назви й аббревіатури (скорочені номінації всіх названих груп). А. Л. Гідорою у правових актах ЄС зафіксовано власне терміни ЄС, терміни із суміжних галузей (економіки, політології, державного управління, сфери міжнародних відносин, соціології та ін.). Специфіка такої терміносистеми полягає в поєднанні власне термінів і термінів, залучених з інших галузей [25: 44].

Термінологічні паралелі виникають у зв'язку тим, що під час творення нових термінологій досить часто запозичують терміни іншомовного походження. Потрапляючи під вплив національної культури, вони можуть не змінити свого значення або набути нової семантики:

1) повні термінологічні паралелі – формально схожі термінологічні одиниці різних мов з однаковими значеннями;

2) неповні термінологічні паралелі – у їхній семантичній структурі збігається лише частина значень;

3) хибні термінологічні паралелі – схожі за зовнішньою формою, але зовсім (усіма своїми значеннями) розбіжні термінологічні одиниці двох порівнюваних мов [25: 44].

До екстралінгвальних маркерів правових документів А. Л. Гідора зараховує їхню структурованість. Велику роль відіграють рубрикація й абзацне членування текстів, компоненти правничих документів: назва

документа, називання адресата й автора, виклад власне тексту, дата та підпис автора або організації тощо. Взаємозв'язок в послідовність викладу утворюють форму правового документа [25: 43].

До особливих маркерів юридичних документів ми можемо віднести вживання модальних дієслів *shall* (зобов'язуватись) та *may* (могти). Іншою важливою ознакою юридичних текстів є залежність значення слова від його граматичної форми. Також, маркерами міжнародного правового дискурсу є використання синонімічних пар, використання юридичних кліше та штампів, архаїзмів, багатоконпонентних сполучень, а також, скорочень та аббревіатур.

Отже, основні жанрово-стильові маркери міжнародного правового дискурсу пов'язані з вимогами офіційного-ділового стилю, зокрема щодо ясності, стандартизованості, повноти змісту, нормативності на всіх мовних рівнях, безособовості, відсутності емоційного забарвлення. Усі лексико-граматичні та стилістичні засоби у фаховому тексті підпорядковані втіленню й дотриманню зазначених вище рис. Специфічними рисами міжнародного правового дискурсу є іменниковий характер тексту, тема-рематичний поділ речення (переважно препозиційне розташування), модальність (вираження обов'язковості, необхідності, зобов'язання тощо), прагматична настанова, синтаксичний і лексичний повтори, паралелізм (у межах як одного речення, так і текстового фрагмента).

Висновки до розділу 1

1. В ході аналізу теоретичних джерел нами було з'ясовано, що юридичний дискурс – дискурс, який регулює соціальні взаємовідносини, характеризується жорсткою структурою та ієрархією. Функція права – надання суб'єктам права юридичних прав, накладання на них обов'язки, встановлення за їх порушення міру правової відповідальності. Аналізуючи мовні особливості правового акту, ми зробили висновок, що даний документ представляє собою твір, для якого характерні монологічний спосіб викладу, наявність попереднього обмірковування, логічна послідовність, зв'язність, інформативність, цілісність за своїм структурно-смісловим параметрами, завершеність і повнота викладу.

2. Виокремлено такі стилістичні особливості текстів правових актів: переважання стилістично нейтральних і книжкових слів; відсутність «зниженої» лексики, елементів просторіччя і жаргону, а також емоційних слів і зворотів; вживання професійної термінології; використання віддієслівних іменників; поширеність юридичних кліше; використання антонімів; вживання латинізмів; використання дієслів і зворотів з пасивним значенням; чіткий порядок слів у реченні: кількісне переважання складних речень над простими; широке вживання дієприкметникових і дієприслівникових зворотів.

3. Переклад юридичного дискурсу становить труднощі, тісно пов'язані з природою юридичного дискурсу та специфічними рисами англійської та української правових систем і мов.

РОЗДІЛ 2

ФАХОВА ЛЕКСИКА ПРАВОВИХ АКТІВ ЄС: ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ І ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТИ

2.1 Лексико-семантичні особливості правових актів ЄС

Міжнародні правові акти є однією з форм багатосторонніх міжнародних договорів і укладаються з питань економічного, юридичного та гуманітарного характеру. Будучи інструментом багатосторонньої дипломатії, міжнародний правовий акт згідно своїм комунікативно-прагматичним, структурно-композиційним та мовним особливостям відноситься до офіційно-ділового стилю, дипломатичного жанру, підвиду власне дипломатичних документів, якому притаманне використання канцелярського стилю викладу та оформлення документів.

Враховуючи той факт, що юридична англійська мова відрізняється консерватизмом, типовим для її письмової форми є слідування моделі латинського канцелярського стилю мови, головною особливістю якого є використання дуже довгих речень з багатьма підрядними реченнями, що пояснюється прагненням включити кожну деталь (умова, положення, виключення), що відноситься до даного конкретного контексту, в одне речення, щоб уникнути помилок та невірних тлумачень. Крім того, юридичній мові властиве використання ряду інших синтаксичних особливостей, які відображають її функціонально-стильові характеристики. (AAEUAG: URL)

Мові міжнародного правового акту характерна повторюваність лексичних одиниць, шаблонність, клішованість. Мові міжнародно-правових

документів не притаманна синонімічність і різноманітність мовних засобів. Розглянемо дані особливості на прикладі міжнародних правових актів ЄС.

Мова правових актів ЄС включає в себе велику кількість термінів, які виражені:

Іменниками:

(1)...*the rule of law, good governance, human rights and fundamental freedoms, including the rights of persons belonging to national minorities, non-discrimination of persons belonging to minorities and respect for diversity, human dignity and commitment to the principles of a free market economy, which would facilitate the participation of Ukraine in European policies...*(AAEUAAU: URL)

(2) *CONSIDERING the common values and strong links of the Parties, established in the past through the Partnership and Cooperation Agreement...* (AAEUARM: URL).

(3) *the United Kingdom and Ireland as separate Contracting Parties, and not as part of the European Union, unless the European Union together with the United Kingdom and/or Ireland jointly notify Ukraine that the United Kingdom or Ireland is bound as part of the European Union in accordance with Protocol No. 21 on the position of the United Kingdom and Ireland in respect of the area of Freedom, Security and Justice annexed to the Treaty on the Functioning of the European Union.* (AAEUAG: URL).

Дієсловами:

(4)...*to enhance cooperation in the field of Justice, Freedom and Security with the aim of reinforcing the rule of law and respect for human rights and fundamental freedoms; (f) to establish conditions for increasingly close cooperation in other areas of mutual interest.* (AAEUAAU: URL)

(5) *to contribute to the strengthening of democracy and to political, economic and institutional stability in the Republic of Moldova; to foster result-oriented and practical cooperation between the Parties for achieving peace, security and stability on the European continent...*(AAEUARM: URL)

(6) The Parties reaffirm their respect for the principles of the rule of law and good governance, as well as their international obligations, in particular under the UN, the Council of Europe and the OSCE. (AAEUAG: URL).

Прикметниками:

(7) These efforts shall follow commonly shared principles for maintaining international peace and security as established by the UN Charter, the Helsinki Final Act of 1975 of the Conference on Security and Cooperation in Europe and other relevant multilateral documents. (AAEUAG: URL).

(8) Pending its resolution and without prejudice to the established negotiating format... (AAEUARM: URL).

(9) Cooperation shall be based on common values and mutual interests, and shall aim at increasing policy convergence and effectiveness, making use of bilateral, international and regional fora. (AAEUAG: URL).

Варто відзначити наявність високої кількості **віддієслівних іменників**, які передають дії та процеси:

(10) Promotion of respect for the principles of sovereignty and territorial integrity, inviolability of borders and independence, as well as countering the proliferation of weapons of mass destruction, related materials and their means of delivery also constitute essential elements of this Agreement (AAEUAG: URL).

(11)...and on continuing effective fight against corruption, particularly in view of enhancing international cooperation on combating corruption, and ensuring effective implementation of relevant international legal instruments, such as the United Nations Convention Against Corruption of 2003. (AAEUAG: URL).

(12)...exchange information on terrorist organisations and groups and their activities and support networks in accordance with international law and the legislation of the Parties. (AAEUARM: URL).

Під час аналізу мови міжнародно-правових актів ЄС, ми звернули увагу на те, що для мови даних документів характерним є вживання великої кількості кліше – стійких сполучень, завданням яких є економія мовних засобів вираження. Кліше використовується для забезпечення точності мови

права. Кліше виконує кілька функцій: полегшення спілкування, швидке і точне складання документа, забезпечення точності мови правового документу. Кліше характеризуються ємністю та лаконічністю, низьким рівнем емоційної забарвленості.

Юридичними штампами називаються кліше, які відібрані багатьма поколіннями юристів і які є звичними для них. Деякі з них відрізняються багатозначністю. Штмп відрізняється від кліше тим, що носить розмите забарвлення і несе негативну оцінку, але все ж таки, вживається досить часто в юридичній мові:

В поняття **кліше** входять:

– **стійкі предикативні одиниці** (речення):

(13) According to Law No 1892/90, permission from the Ministry of Defence is needed for acquisition of land in areas near borders. According to administrative practices, permission is easily granted for direct investment. (AAEUARM: URL)

(14) In accordance with their own procedures, the Parties will provide each other with any information related to the implementation of EU funds and shall inform each other without delay of any substantial change in their procedures or systems (AAEUAG: URL)

– **синтаксичні дієслівно-іменні конструкції**:

(15) (d) enhancing the level of security of personal data and the protection of privacy in electronic communications. (AAEUAR: URL).

(16) The Trade and Sustainable Development Sub-Committee shall meet within the first year after the date this Agreement enters into force, and thereafter as necessary, to oversee the implementation of this Chapter, including cooperative activities undertaken under Article 239 of this Agreement. That Sub-Committee shall establish its own rules of procedure. (AAEUAU: URL).

Складові терміни:

(17) *The making of a back-up copy by a person having a right to use the computer programme may not be prevented by contract insofar as it is necessary for that use. (AAEUAAU: URL).*

(18) *In this context, 'independent' means that that body shall be a public authority which is separate from all contracting entities and economic operators. (AAEUAG: URL).*

(19) *Each Party shall ensure that decisions taken by the authorities responsible for the review of complaints by economic operators concerning infringements of domestic law shall be effectively enforced. (AAEUAG: URL).*

Фіксовані іменні сполуки:

(20) *In view of the existing levels of liberalisation between the Parties in international maritime transport... (AAEUARM: URL)*

(21) *If none of the company's/society's representatives reside in Sweden, the board must appoint and register a person resident in Sweden, who has been authorised to receive services on behalf of the company/society. (AAEUARM: URL)*

Значний пласт лексики міжнародно-правових актів складає загальноновживана та спеціальна лексика, в яку входять назви посад, назви інституцій, власні назви:

назви посад:

(22) *The chair of the Trade Committee, or the chair's delegate, shall select the arbitrators within five days of the request referred to in paragraph 3. A representative of each Party is entitled to be present at the selection. (AAEUAAU: URL)*

(23) *In suspending obligations, the complaining Party may choose to increase its tariff rates to the level applied to other WTO Members on a volume of trade to be determined in such a way that the volume of trade multiplied by the increase of the tariff rates equals the value of the nullification or impairment caused by the violation. (AAEUAAU: URL)*

(24) If any of the Parties fails to appoint the arbitrator, the arbitrator shall, upon request of the other Party, be selected by lot by the chair of the Association Committee in Trade configuration, as set out in Article 438(4) of this Agreement, or the chair's delegate, from the sub-list of that Party contained in the list established under Article 404 of this Agreement. (AAEUARM: URL)

(25) Unless the Parties have reached an agreement concerning the chairperson of the arbitration panel, upon request of any of the Parties, the chair or cochairs of the Association Committee in Trade configuration or their delegates, shall select by lot the chairperson of the arbitration panel from the sub-list of chairpersons contained in the list established under Article 268 of this Agreement. (AAEUAG: URL)

назви інституцій:

(26) Where it considers that this deadline cannot be met, the chairperson of the arbitration panel must notify the Parties and the Trade Committee in writing, stating the reasons for the delay and the date on which the panel plans to issue its interim report. (AAEUAAU: URL)

(27) The arbitration panel shall also take into account relevant interpretations established in reports of panels and of the Appellate Body adopted by the WTO Dispute Settlement Body (DSB). (AAEUARM: URL)

(28) The Parties shall make every attempt to arrive at a mutually satisfactory resolution of the matter. The Parties shall take into account the activities of the ILO or relevant multilateral environmental organisations or bodies so as to promote greater cooperation and coherence between the work of the Parties and these organisations. (AAEUAG: URL)

(29) If a Party considers that the matter needs further discussion, that Party may request that the Trade and Sustainable Development Sub-Committee be convened to consider the matter by delivering a written request to the contact point of the other Party. (AAEUAG: URL)

власні назви сторін-учасниць договору:

(30) *In respect of a dispute concerning Chapter 11 (Trade-related Energy) of Title IV of this Agreement which one Party considers to be urgent because of an interruption, in full or in part, of any transport of natural gas, oil or electricity, or a threat thereof, between Ukraine and the EU Party...(AAEUUAU: URL)*

(31) *A natural person of the Republic of Moldova whose name is to be registered in the Commercial Register as a person authorised to act on behalf of the entrepreneur is required to submit a residence permit for the Slovak Republic. (AAEUARM :URL)*

Назви документів:

(32) *Dispute settlement procedures under this Chapter shall be governed by the Rules of Procedure set out in Annex XXXIII to this Agreement and by the Code of Conduct set out in Annex XXXIV to this Agreement. (AAEUARM: URL)*

(33) *The arbitration panel shall interpret the provisions referred to in Article 381 of this Agreement in accordance with customary rules of interpretation of public international law, including those codified in the Vienna Convention of 1969 on the Law of Treaties. (AAEUARM: URL)*

До особливості лексики міжнародних актів, ми також віднесли і **латинські та французькі словосполучення**, які є загальноприйнятими міжнародними виразами:

(34) *DESIROUS of achieving economic integration, inter alia through a Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA) as an integral part of this Agreement, in compliance with rights and obligations arising out. (AAEUUAU: URL)*

(35) *Notwithstanding Article 158 of this Agreement, at the request of the other Party, the Party initiating a safeguard investigation and intending to apply safeguard measures shall provide immediately ad hoc written notification of all the pertinent information leading to the initiation of a safeguard investigation... (AAEUARM: URL)*

(36) *'contractual services suppliers' means natural persons employed by a juridical person of one Party which itself is not an agency for placement and*

supply services of personnel nor acting through such an agency, has no establishment in the territory of the other Party and has concluded a bona fide contract to supply services with a final consumer in the latter Party, requiring the presence on a temporary basis of its employees in that Party, in order to fulfil the contract to provide services. (AAEUAG: URL)

Лексика міжнародно-правових актів містить також **архаїзми**:

(37) *The signing on behalf of the Union of the Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and the Republic of Moldova, of the other part, is hereby authorised, subject to the conclusion of the said Agreement.* (AAEUARM: URL)

(38) *Contracting Parties to the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union, hereinafter referred to as ‘the Member States’*(AAEUAG: URL)

Мова міжнародних правових актів характеризується також наявністю **дво- та багатоконпонентних словосполучень**, які належать до однієї граматичної категрії та поєднуються за допомогою сполучників **and** та **or**:

(39) *DESIROUS of achieving economic integration, inter alia through a Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA) as an integral part of this Agreement, in compliance with rights and obligations arising out of the World Trade Organisation (WTO) membership of the Parties, and through extensive regulatory approximation* (AAEUAU: URL)

(40)...*to strengthen respect for democratic principles, the rule of law and good governance, human rights and fundamental freedoms, including the rights of persons belonging to national minorities, non-discrimination of persons belonging to minorities and respect for diversity, and to contribute to consolidating domestic political reforms;* (AAEUARM: URL)

(41) *COMMITTED to preventing and combating all forms of organised crime, trafficking in human beings and corruption, and to stepping up cooperation in the fight against terrorism;* (AAEUARM: URL)

(42) *This shall not preclude that either Party may maintain or increase a customs duty as authorised by the Dispute Settlement Body (DSB) of the WTO.*
(AAEUAG: URL)

Аналіз демонструє, що мова правових актів ЄС насичена спеціальною лексикою, такою як велика кількість термінології, яка представлена іменниками, дієсловами, прикметниками. Також, характерним є використання термінологічних сполучень, кліше та штампів, назв посад, установ, власних назв, використання латинізмів та архаїчних термінів.

2.2 Засоби реалізації модальності у текстах правових актів ЄС

Категорія модальності є характерною рисою юридичної мови, зокрема мови міжнародно-правових актів. З огляду на імперативність, яка властива міжнародно-правовим документам, модальність є важливою рисою юридичного міжнародно-правового дискурсу.

В нашій роботі, дослідження буде проведено на основі аналізу вживання модальних дієслів **shall, may, can, should, will/would, must** в міжнародних правових актах ЄС.

В даному випадку ми досліджуємо вживання та способи перекладу в міжнародно-правових документах таких модальних дієслів як **shall, may, can, should, will/would, must**, тому що саме ці дієслова найчастіше використовуються в міжнародних нормативно-правових документах. Отже, перейдемо до аналізу.

Модальне дієслово **shall** найчастіше несе в собі значення примусу, обов'язку. В даному значенні, модальне дієслово *shall* є одним з визначальних в міжнародно-правових актах. Дане дієслово найбільш ефективно використовується в якості складного модального присудка *shall+Infinitive*:

(43) *The aims of political dialogue shall be...*(AAEUAU: URL)

(44) *The Parties shall hold regular political dialogue meetings at Summit level.* (AAEUAU: URL)

(45) *In accordance with Article 301 of the Agreement, the Member States and the institutions of the Union shall enforce the protection provided for in Articles 297 to 300 of the Agreement, including at the request of an interested party. (AAEUARM: URL)*

(46) *This Decision shall enter into force on the day following that of its adoption. (AAEUAG: URL)*

(47) *Political dialogue on all areas of mutual interest, including foreign and security matters as well as domestic reform, shall be further developed and strengthened between the Parties. (AAEUAG: URL)*

В рїжких випадках, *shall+Infinitive* може використовуватись у формї виключно майбутнього часу:

(48) *Cooperation shall be based on common values and mutual interests, and shall aim at increasing policy convergence and effectiveness, making use of bilateral, international and regional fora. (AAEUAG: URL).*

(49) *Drug policies and actions shall be aimed at reinforcing structures for tackling illicit drugs, reducing the supply of, trafficking in and the demand for illicit drugs...(AAEUARM: URL).*

(50) *Existing customs duties or measures having equivalent effect applied by Ukraine, as listed in Annex I-C to this Agreement, shall be phased out over a transitional period in accordance with the Schedule included in Annex I-C to this Agreement. (AAEUAU: URL).*

Дїєслово *shall* перекладається словом *повинен* у випадку використання його заперечної форми:

(51) *Each temporary suspension shall not exceed six months. (AAEUAU: URL)*

(52) *This Agreement shall not preclude the maintenance or establishment of customs unions, other free trade areas or arrangements for frontier traffic except in so far as they conflict with the trade arrangements provided for in this Agreement. (AAEUARM; URL)*

(53) The preferential rules of origin established under Chapter 1 (National Treatment and Market Access for Goods) of Title IV (Trade and Trade-related Matters) of this Agreement shall not apply to this Section. (AAEUAG: URL)

Розглянемо особливості використання дієслова **may**. Дане модальне дієслово слугує для вираження дозволу на виконання дії. *May* виражає можливість виконати або невиконати певну дію, виконання або невиконання якої залежить від певних обставин, які можуть вказуватись в тексті.

В мові міжнародно-правових актів, дієслово *may/might* застосовується для вираження припущення або малоїмовірної дії:

(54)... the Party facing such consequences may request that the Trade Committee examine the possibility of adopting any appropriate measure with a view to resolving the situation. (AAEUAU: URL)

(55) Cooperation may also facilitate circular migration for the benefit of development. (AAEUARM: URL)

(56)...the importing Party may adopt the appropriate measures to remedy the problem. (AAEUAG: URL)

Наступним, розглянемо використання модального дієслова **can**. Дієслово слугує для вираження здатності певної особистості або об'єкта до дії: *(57) This can be achieved, inter alia, through reports of international audits when these are made public and the Parties can exchange information on the results of such audits or other information, as appropriate. (AAEUAG: URL)*

(58) promoting lifelong learning, which is a key to growth and jobs and can allow citizens to participate fully in society; (AAEUARM: URL)

(59) The duty can only be applied for the remainder of that year, as defined in Annex II to this Agreement. (AAEUAU: URL)

Дане дієслово, окрім свого головного значення, яке виражає здатність до виконання дії або розумову здатність, в міжнародно-правовому дискурсі виражає дозвіл або докір через невиконання певної дії.

Дієслово **must** слугує для вираження наказу, повинності, обов'язковості, припущення, заборони:

(60) Such investigation must prove that as a result of the reduction or elimination of a customs duty under this Agreement, the product is being imported into the territory of Ukraine in such increased quantities, in absolute terms or relative to domestic production, and under such conditions as to cause serious injury to a domestic industry producing a like product. (AAEUUAU: URL)

(61) the natural persons must be engaged in the supply of a service on a temporary basis as self-employed persons established in the other Party and must have obtained a service contract for a period not exceeding 12 months; (AAEUARM: URL)

(62) 'qualification procedures' means administrative or procedural rules that a natural person must adhere... (AAEUAG: URL)

Модальне дієслово **should** виступає в міжнародних правових актах як синонім до дієслова *shall, must, to have to* і має значення зобов'язання:

(63) The competent authority should reach its decision in an independent manner and not be accountable to any supplier of the services for which the licence or authorisation is required. (AAEUAG: URL)

(64)...the natural persons entering the other Party should be offering such services as employees of the juridical person supplying the services for at least the year immediately preceding the date of submission of an application... (AAEUARM: URL)

(65) If an application for a licence is rejected, the applicant should be informed without undue delay. (AAEUUAU: URL)

Модальні дієслова *will/would* застосовуються значення наміру, рішучості, готовності. Також, дієслово *will/would* використовуються для формулювання положення, яке є правилом, завжди дійсним:

(66) The reasons for denial of a licence shall be made known to the applicant upon request and an appeal procedure through an independent body will be established by each Party. Such a procedure will be transparent, non-discriminatory, and based on objective criteria. (AAEUUAU: URL)

(67) *The date from which the Agreement will be provisionally applied will be published in the Official Journal of the European Union by the General Secretariat of the Council. (AAEUARM: URL)*

(68) *UNDERSTANDING that internal reforms towards strengthening democracy and market economy will facilitate participation of Georgia in EU policies, programmes and agencies. This process and sustainable conflict settlement will mutually reinforce each other and will contribute to build confidence between communities divided by conflict (AAEUAG: URL)*

Таким чином, можемо зробити висновок, що модальні дієслова є важливою складовою мови міжнародно-правових актів, дані дієслова слугують для вираження імперативності. Значення даних дієслів залежить від контексту, отже, при перекладі важливо брати до уваги саме контекстуальне значення дієслова, для того, щоб підібрати коректний еквівалент в мові перекладу.

2.3 Функціонально-стилістичні особливості правових актів ЄС

Розглядаючи функціонально-стилістичні особливості правових актів ЄС, ми віднесли до них такі особливості мови міжнародно правових актів:

1. **Наявність у текстах конвенцій довгих складних поширених речень з кількома рівнями підрядного та / або сурядного зв'язку:**

(69) *To establish conditions for enhanced economic and trade relations leading towards Ukraine's gradual integration in the EU Internal Market, including by setting up a Deep and Comprehensive Free Trade Area as stipulated in Title IV (Trade and Trade-related Matters) of this Agreement, and to support Ukrainian efforts to complete the transition into a functioning market economy by means of, inter alia, the progressive approximation of its legislation to that of the Union. (AAEUAAU: URL)*

2. Використання дієслівних конструкцій пасивної дії з метою акцентувати увагу на результаті дії, а не особі / стороні, його здійснює, часто в поєднанні з модальним дієсловом:

(70) *Ratification, acceptance, approval or accession shall be effected by the deposit of an instrument to that effect with the Secretary-General. Neither the nationality of the parties nor the civil or commercial character of the parties or of the contract is to be taken into consideration in determining the application.*

(AAEUAG: URL)

3. Вживання композиційно-структурних і логіко-зв'язуючих дискурсивів-організаторів (прислівників, конекторів) для вираження підрядного зв'язку, таких як *unless, provided that, whereas* та ін.:

(71) *The adoption of the text of a treaty at an international conference takes place by the vote of two thirds of the States present and voting, unless by the same majority they shall decide to apply a different rule* (AAEUARM: URL)

4. Вживання дискурсивних маркерів для вираження сполучного зв'язку, таких як *as well as, also* :

(72) *The necessary material resources and specialized staff, as well as the training that such staff may require to carry out their functions, should be provided* (AAEUAG: URL).

Також використовуються інші групи дискурсивних маркерів (причини і слідства, уточнення, додавання інформації): *however, in addition to, in particular, in accordance with, as provided for, in connection with, in conformity with*.

5. Використання прийменників окремо від доповнення, до якого вони відносяться:

(73) *In case of a dispute between Parties as to the interpretation or application of, or compliance with, this Convention or any protocol thereto, they shall seek a settlement of the dispute through negotiation or any other peaceful means of their own choice.* (AAEUAU: URL)

5. **Використання умовного способу**, зокрема, після дієслів *ask, recommend, advise, require*, прикметників *important, essential, advisable, crucial* і деяких іменників – *recommendation, advise, requirement*:

(74) *The Parties shall require that each person who takes charge of a transboundary movement of hazardous wastes or other wastes (AAEUAR: URL)*

Such measures may include a requirement that individuals and businesses report the cross-border transfer of substantial quantities of cash and appropriate negotiable instruments. (AAEUAG: URL)

6. Нерідко спостерігається використання **множинних однорідних членів речення**, які часто є елементами лексичного повтору:

(75) *When a State ratifies, accepts, approves or accedes to this Convention after the deposit of the third instrument of ratification, acceptance, approval or accession, this Convention enters into force in respect of that State on the first day of the month following the expiration of six months after the date of the deposit of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession (AAEUAU: URL)*

(76) *"Property" shall mean assets of every kind, whether corporeal or incorporeal, movable or immovable, tangible or intangible, and legal documents or instruments evidencing title to, or interest in, such assets (AAEUAG: URL)*

7. Вживання **герундіальних та інфінітивних зворотів**:

(77) *The Contracting Parties, taking into account the special needs of developing countries, shall establish and maintain programmes for scientific and technical education and training ... (AAEUAU: URL)*

(78) *For the purposes of implementing this Convention, it shall not be necessary, except as otherwise stated herein, for the offences set forth in it to result in damage or harm to state property (AAEUARM: URL)*

(79) *An act relating to the conclusion of a treaty performed by a person who cannot be considered under article 7 as authorized to represent a State for that purpose is without legal effect unless afterwards confirmed by that State (AAEUARM: URL).*

8. Використання смислового дієслова окремо від допоміжного, а не послідовно один за одним:

(80) *If the parties to the dispute have not, in accordance with paragraph 3 above, accepted the same or any procedure, the dispute shall be submitted to conciliation in accordance with Part 2 of Annex II unless the parties otherwise agree.* (AAEUAAU: URL)

Each State Party shall, in accordance with the fundamental principles of its domestic law, endeavour to adopt, maintain and strengthen systems that promote transparency and prevent conflicts of interest. (AAEUARM: URL)

9. Багаторазове використання однакової моделі простого речення в складі складного, часто дана модель включає дієприслівниковий або інфінітивний зворот:

(81) *Each Member for which this Convention is in force undertakes, by methods appropriate to national conditions and practice (a) to seek the cooperation ...; (b) to enact such legislation and to promote such educational programmes ...; (c) to repeal any statutory provisions ... ; (d) to pursue the policy ...; (e) to ensure observance of the policy, f) to indicate in its annual reports ...* (AAEUAG: URL).

Розглянемо докладніше функції ввідних слів основної частини преамбули, які завжди починають структурні абзаци. Відповідно до функцій усі ввідні слова умовно поділяємо на три групи. У текстах правових актів ЄС вони позначають:

- **необхідність укладання та підписання договору:**
- (12) *Noting that the principles of free consent and of good faith and the *pacta sunt servanda* rule are universally recognized* (VCLT: URL).
- (13) *Taking into account the 1999 Memorandum of Understanding between the Government of Ukraine and the Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) concerning the creation of a new form of co-operation* (MCCCUOSCEPCU:URL).

- (14) *Realizing that the members of the family of a diplomatic mission or consular post forming part of his household, in particular spouses, may wish to work in the State where the member of a diplomatic mission or consular post is assigned to duty (ACMUGSIEFM: URL).*

- (15) *RECOGNISING that Ukraine as a European country shares a common history and common values with the Member States of the European Union (EU) and is committed to promoting those values (AAEUMSU: URL).*

- зв'язок із нормами міжнародного права та посилання на вже існуючі міжнародні політико-правові акти:

- (16) *Affirming that the rules of customary international law will continue to govern questions not regulated by the provisions of the present Convention (VCLT: URL).*

- (17) *Guided by the OSCE Ministerial Council Decision No. 7/08 Further Strengthening the Rule of Law in the OSCE Area, (MC.DEC/7/08, 5 December 2008) (MCCCUOSCEPCU: URL).*

рішучість досягти поставленої мети:

- (19) *Believing that the codification and progressive development of the law of treaties achieved in the present Convention will promote the purposes of the United Nations set forth in the Charter, namely, the maintenance of international peace and security, the development of friendly relations and the achievement of cooperation among nations (VCLT: URL).*

- (20) *DESIROUS of strengthening international peace and security as well as engaging in effective multilateralism and the peaceful settlement of disputes, in particular by closely cooperating to that end within the framework of the United Nations (UN), the OSCE and the Council of Europe (AAEUMSU: URL).*

- (22) *Having resolved to conclude a Treaty concerning the encouragement and reciprocal protection of investment (TUSUERPI: URL).*

Проведений аналіз текстів міжнародних конвенцій показав, що, незважаючи на їх тематичне розмаїття, в даному виді юридичних текстів існують яскраво виражені функціонально-стилістичні особливості.

Вважаємо, що виділені нами особливості залежать від ряду факторів, головними з яких є функціональна обумовленість юридичної мови і її лінгвістичний консерватизм.

Висновки до розділу 2

1. Мові правового акту ЄС характерна повторюваність лексичних одиниць, шаблонність, клішованість. Мова правових актів ЄС включає в себе велику кількість термінів, які виражені іменниками, дієсловами, прикметниками. Кліше правових актів ЄС представлені стійкими предикативними одиницями, синтаксичними дієслівно-іменними конструкціями, складовими термінами. Значний пласт лексики правових актів ЄС складає загальноживана та спеціальна лексика, в яку входять назви посад, назви інституцій, власні назви. Фахова лексика ЄС містить велику кількість латинських та французьких словосполучень, архаїзмів. Мова правових актів ЄС характеризується також наявністю дво- та багатоконпонентних словосполучень, які належать до однієї граматичної категорії та поєднуються за допомогою сполучників *and* та *or*.

2. Характерною особливістю стилю правових актів ЄС є імперативність, яка виражається через деонтичну модальність. Найчастіше використовуваними в міжнародно-правових документах є модальні дієслова *shall*, *may*, *must*, *should*, *will/would*. Основне значення дієслова *shall* передає значення зобов'язаності, примусу, наказу. За допомогою дієслова *may* виражається можливість виконання або невиконання якої-небудь дії, що в свою чергу, частіше за все залежить від обставин, які іноді вказані в тексті. Дієслово *can* значно поширене при передачі значень дозволу або докори

через виконання або невиконання певної дії. *Must* виражає значення “повинності”, “припущення”, “заборони”. Дієслово *should* в документах може виступати як синонім дієслів *shall, must, to have to* в значенні зобов’язання. *Will/would* використовуються в документах частіше як модальні дієслова, які виражають намір, рішучість, готовність до чого-небудь.

3. У текстах правових актів ЄС присутні складні поширені речення з кількома рівнями підрядною та / або сурядного зв'язку. Для досліджуваних документів характерне використання дієслівних конструкцій пасивної дії з метою акцентувати увагу на результаті дії, а не особі / стороні, його здійснює, часто в поєднанні з модальним дієсловом. У правових актах ЄС вживаються композиційно-структурні і логіко-зв'язуючі дискурсиви-організатори (прислівників, конекторів) для вираження підрядного зв'язку, такі як *unless, provided that, whereas* та ін., а також дискурсивні маркери для вираження сполучного зв'язку, такі як *as well as, also*; групи дискурсивних маркерів (причини і наслідку, уточнення, додавання інформації): *in addition to, in particular, in accordance with, as provided for, in connection with, in conformity with*.

РОЗДІЛ 3

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ФАХОВОЇ ЛЕКСИКИ ПРАВОВИХ АКТІВ ЄС

3.1 Лексичні трансформації при перекладі фахової лексики правових актів ЄС

Перекладацькі трансформації – зміни, які вносяться в текст перекладу за відсутності еквівалентного способу відтворення змісту тексту оригіналу.

Лінгвіст Л. С. Бархударов, який вніс значний внесок у розвиток типології перекладацьких трансформацій, ґрунтувався на ідеї про те, що перекладацькі трансформації – це численні і якісно різноманітні міжмовні перетворення, які необхідні для досягнення перекладацької еквівалентності («адекватності перекладу»), незважаючи на несхожість у формальних і семантичних системах двох мов [90: 190].

Термін «трансформація» в перекладознавстві має метафоричний сенс. У даному випадку мається на увазі співвідношення між вихідними і кінцевими мовними виразами, про використання під час перекладу взаємозамінних варіантів виразів, заміну, образно звану перетворенням або трансформацією.

Вчений В. Виноградов говорить про так звану трансформаційну модель вивчення перекладу. Науковець виділяє сім видів лексичних трансформацій: диференціація, конкретизація, генералізація значень, модуляція, антонімічний переклад, цілісне перетворення і компенсація втрат в процесі перекладу [91: 115].

Існує велика кількість класифікацій перекладацьких трансформацій. Найвідоміші були запропоновані такими лінгвістам, як Л. С. Бархударов, В. Н. Комісарів і Я. І. Рецкер.

Відповідно до найбільш поширеної класифікації запропонованої В.Н. Комісаровим, розрізняють кілька типів перекладацьких трансформацій:

стилістичні, морфологічні, синтаксичні, семантичні, лексичні, граматичні трансформації [92].

Стилістичні трансформації передбачають зміну стилістичного забарвлення уривка, що підлягає перекладу. До морфологічних трансформацій відносяться заміни однієї частини мови іншою або декількома частинами мови. Під синтаксичними трансформаціями розуміється зміна синтаксичних функцій слів і словосполучень. Зміст семантичних трансформацій полягає в перекодуванні інформації на семантичному рівні [93: 59].

Лексичні трансформації являють собою відхилення від прямих словникових відповідностей [92: 47].

Говорячи про граматичні трансформації, дослідник має на увазі перетворення структури речення в процесі перекладу в відповідно з нормами мови перекладу [92: 49].

Найчастіше в ході перекладу ветеринарної лексики, використовуються трансформації змішаного типу. Зазвичай різного виду трансформації поєднуються один з одним, тобто вживаються в комплексі. Саме такий складний, комплексний характер перекладацьких трансформацій обумовлює підвищену складність перекладацької діяльності.

В результаті застосування перекладацьких трансформацій відбуваються певні зміни у змісті перекладного тексту.

В рамках типів перекладацьких трансформацій, які застосовуються в сфері лексики правових актів ЄС, можна виділити такі перекладацькі прийоми:

Лексичні трансформації:

транскодування (транслітерація, транскрипція, змішане та адаптивне транскодування);

— калькування та лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція).

До складу граматичних трансформацій входять:

- синтаксичне уподібнення (дослівний переклад);
- об'єднання речень;
- членування речень;
- граматичні заміни (стосуються форми слова, частини мови або члена речення) [93: 60].

Лексико-граматичні трансформації включають в себе:

- антонімічний переклад;
- компенсацію;
- експлікацію (описовий переклад) [92: 83].

Розглянемо особливості застосування перекладацьких трансформацій на прикладах. Розпочнемо аналіз з фонетичного рівня, до якого належать фонографічні трансформації, такі як транслітерація, транскрипція.

Транскрипція і транслітерація – це способи перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом відтворення її форми за допомогою літер МП. При транскрипції відтворення підлягає звукова форма іншомовного слова, а при транслітерації – його графічна форма (буквений склад). У сучасній перекладацькій практиці ключовим способом є транскрипція зі збереженням деяких елементів транслітерації. У зв'язку з тим, що фонетичні і графічні системи різних мов мають суттєві відмінності, передача форми слова ВМ мовою перекладу завжди кілька умовна і приблизна [18: 85].

Транскрипція в загальному вигляді – передача іншомовної назви з урахуванням написання і звучання. Іншими словами, транскрипція – це передача літерами мови перекладу способу вимови неперекладного слова

тексту оригіналу. Таким чином, транскрипція передає звуки іншомовного слова [10: 61].

Джерелом транскрипцій, як правило, служать грецькі, латинські або англійські одиниці, в залежності від того, які корені лежать в основі вихідного терміну.

Перекладацьку транскрипцію було застосовано в наступному випадку:

(1.1. *On a reasoned proposal by one third of the Member States, by the European Parliament or by the European Commission, the Council, acting by a majority of four fifths of its members after obtaining the consent of the European Parliament, may determine that there is a clear risk of a serious breach by a Member State of the values referred to in Article 2.* (CVOTEU: URL). – За обґрунтованою пропозицією однієї третини держав-членів Європейського Парламенту або Європейської Комісії Рада, діючи більшістю у чотири п'ятих її членів, після отримання згоди Європейського Парламенту може встановити, що існує явний ризик тяжкого порушення державою-членом цінностей, зазначених у статті 2. (КВДПЄС)

Як демонструє приклад, трансформація транскрибування була застосована при перекладі терміну *Parliament* – Парламент.

(2) *Council Directive 96/29/Euratom of 13 May 1996 laying down basic safety standards for the protection of the health of workers and the general public against the dangers arising from ionising radiation (1), applies, inter alia, to the transport, import to and export from the Community of radioactive substances and provides for a reporting and authorisation system of practices involving ionising radiation.* (CDESCSHRWSF: URL). – Директива Ради 96/29/Євратом від 13 травня 1996 року про базові стандарти безпеки для охорони здоров'я працівників та широких верств населення від загроз, що виникають внаслідок іонізуючого випромінювання (5), застосовується, з-поміж іншого, щодо перевезення, ввезення до та вивезення зі Співтовариства радіоактивних речовин та передбачає звітно-дозвільну систему щодо практик, пов'язаних з іонізуючим випромінюванням. Відповідно, зазначені

положення стосуються сфери застосування, на яку поширюється дія цієї Директиви. (ДРПНКЗПРВТВП)

В прикладі, зустрічаємо транскрибування таких термінів:

Directive – Директива;

Euratom – Євратом.

Також, можемо відзначити використання трансформації **транслітерації**:

The institutions of the Union shall apply the principle of proportionality as laid down in the Protocol on the application of the principles of subsidiarity and proportionality.(CVOTEU: URL) – *Установи Союзу застосовують принцип пропорційності, як встановлено Протоколом про застосування принципів субсидіарності та пропорційності.* (КВДПЄС)

Буквений склад терміна *Protocol* було повністю відтворено при перекладі українською мовою – *Протокол*.

Калькування – це засіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни її складових частин – морфем або слів (у разі стійких словосполучень) – їх лексичними відповідностями в МП. Під час калькування відбувається процес створення нового слова або сталого поєднання в МП, яке повторює структуру первинної лексичної одиниці. Сутність калькування полягає у створенні нового слова або стійкого словосполучення у мові перекладу, яке копіює структуру лексичної одиниці оригіналу. Калькування як прийом перекладу частіше застосовується при перекладі складних слів (термінів). Калькування можна застосовувати тільки тоді, коли утворений таким чином перекладний відповіднику не порушує норми вживання і сполучуваності слів в українській мові.

Калькування було застосоване при перекладі наступних прикладів:

(3) *RESOLVED* to mark a new stage in the process of European integration undertaken with the establishment of the European Communities (CVOTEU: URL) – *3 НЕПОХИТНИМ ПРАГНЕННЯМ* позначити новий етап

європейської інтеграції, яку започаткувало заснування Європейських Співтовариств, (КВДПЄС)

Таким чином, термін European integration було відтворено за допомогою калькування – європейської інтеграції.

Розглянемо ще декілька прикладів застосування трансформації калькування:

(4) *The Union shall be founded on the present Treaty and on the Treaty on the Functioning of the European Union (hereinafter referred to as ‘the Treaties’). Those two Treaties shall have the same legal value. The Union shall replace and succeed the European Community (CVOTEU:URL) – Союз ґрунтується на цьому Договорі та на Договорі про функціонування Європейського Союзу (надалі – «Договори»). Ці два Договори мають однакову юридичну силу. Союз замінює та стає правонаступником Європейського Співтовариства. (КВДПЄС)*

В даному прикладі, було застосовано трансформацію калькування при перекладі наступних термінів:

Functioning – функціонування

Пасивний стан фрази вихідної мови *shall be founded* змінено в перекладі активним – *ґрунтується*.

(5) *Under the principle of subsidiarity, in areas which do not fall within its exclusive competence, the Union shall act only if and in so far as the objectives of the proposed action cannot be sufficiently achieved by the Member States, either at central level or at regional and local level, but can rather, by reason of the scale or effects of the proposed action, be better achieved at Union level. (CVOTEU:URL) – Відповідно до принципу субсидіарності у сферах, що не належать до його виключної компетенції, Союз діє лише якщо та у такому обсязі, в якому держави-члени не можуть належним чином досягти цілей запропонованого заходу на центральному, регіональному або місцевому рівнях, а натомість це краще здійснити на рівні Союзу з огляду на масштаби або результати запропонованих заходів. (КВДПЄС)*

Можемо виокремити наступні терміни, які були відтворені за допомогою трансформації калькування:

Subsidiarity – субсидіарності;

Competence – компетенції.

(6) *The institutions of the Union shall apply the principle of proportionality as laid down in the Protocol on the application of the principles of subsidiarity and proportionality. (CVOTEU:URL) – Установи Союзу застосовують принцип пропорційності, як встановлено Протоколом про застосування принципів субсидіарності та пропорційності. (КВДПЄС)*

Переклад за допомогою лексичного еквівалента. Еквівалентність – одне з ключових понять у перекладацькій науці. Деякі дослідники датують час виникнення терміна «еквівалентність» кінцем ХІХ – початком ХХ ст. [3:106]. В 60-х–80-х роках ХХ ст. розпочався період активного використання поняття «еквівалентність». Багато представників зарубіжних шкіл перекладознавства присвятили свої праці проблемі досягнення еквівалентності в перекладі.

Переклад терміну за допомогою підбору лексичного еквіваленту полягає переклад за допомогою терміну, який точно відповідає значенню терміну перекладу в термінологічній системі мови оригіналу. Еквіваленти можна вважати рівнозначними, повними відповідниками. Розглянемо декілька прикладів еквівалентного перекладу фахових термінів актів ЄС:

(7) *The Union is founded on the values of respect for human dignity, freedom, democracy, equality, the rule of law and respect for human rights, including the rights of persons belonging to minorities. (CVOTEU:URL) – Союз засновано на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин. (КВДПЄС) .Так, термін the rule of law було відтворено повним відповідником – верховенство права.*

(8) *Fundamental rights, as guaranteed by the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and as they result from*

the constitutional traditions common to the Member States, shall constitute general principles of the Union's law. (CVOTEU:URL) – Основоположні права, що гарантуються Європейською Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод і які впливають з конституційних традицій, спільних для держав-членів, є загальними принципами права Союзу. (КВДПЄС). Також, в прикладі спостерігаємо еквівалентний переклад терміна Fundamental rights – Основоволожні права. В прикладі було застосовано трансформацію лексичної заміни – result – впливають.

Звернемось до лексико-семантичних трансформацій, застосованих при перекладі нормативно-правових актів ЄС українською мовою.

Лексико-семантичні заміни – це спосіб перекладу лексичних одиниць оригіналу, при якому використовується при перекладі одиниці МП, зміст яких не відповідає значенню вихідних одиниць, однак може бути виведений з них за допомогою логічних перетворень певного типу. Такі заміни включають в себе генералізацію, конкретизацію, і диференціацію [24: 64].

При **конкретизації** відбувається заміна словосполучення або слова ВМ, яка має більш широке предметно-логістичне значення, на слово або словосполучення МП з більш обмеженим значенням.

При **генералізації** відбувається заміна одиниці ВМ з більш вузьким значенням одиницею МП, що має більш широке значення [18: 110]. Генералізація використовується при перекладі загальнонародного та загальнонаукового шарів лексичного складу наукових і технічних текстів. Оскільки її застосування може призводити до певної втрати (точності) інформації, використовувати її слід тільки у тих випадках, коли вживання у перекладі словникового відповідника слова, що перекладається, може призвести до порушення граматичних або стилістичних норм мови перекладу. Розглянемо наступні приклади генералізації:

(10) *Whereas, for the purposes of achieving the objectives of the Union, the Member States regard the combating of fraud affecting the European Communities' financial interests as a matter of common interest coming under the*

cooperating provided for in Title VI of the Treaty; (CADCFECFI: URL). – Оскільки, для досягнення цілей Союзу держави-члени вважають боротьбу з шахрайством, що завдає шкоди фінансовим інтересам Європейських співтовариств, питанням спільного інтересу в рамках передбаченої розділом VI Договору співпраці; (АРУКПЗФІЄС).

В наведеному фрагменті, приклад *fraud affecting the European Communities' financial interests* було розширено за допомогою введення лексеми *завдає*. Отже, значення термінологічного звороту було генералізовано.

Розглянемо наступний приклад генералізації:

(11)...to be supplemented by another legal instrument, in such a way as to improve the effectiveness of protection under criminal law of the European Communities' financial interests; (CADCFECFI:URL). – ...яку незабаром необхідно буде доповнити іншим правовим інструментом у такий спосіб, щоб підвищити дієвість захисту фінансових інтересів Європейських співтовариств згідно кримінального законодавства; (АРУКПЗФІЄС)

Приклад було розширено за допомогою словосполучення *необхідно буде*.

Наступна трансформація, яку буде проаналізовано в роботі – трансформація **диференціації**. Трансформація диференціації представляє собою лексичну заміну, у випадку використання якої, термін замінюється не словниковим відповідником, а варіантом, який підібрано з урахуванням контекстуального значення терміна, який перекладається. Диференціація значень відбувається як у вузькому, так і у широкому контексті. Деколи вона можлива навіть у рамках словосполучення, а в інших випадках необхідне залучення контексту речення, абзацу або навіть всього матеріалу, який перекладається. В контексті нашого аналізу, можемо навести наступні прикладі диференціації:

(12) By this Treaty, the HIGH CONTRACTING PARTIES establish among themselves a EUROPEAN UNION, hereinafter called 'the Union', on which the

Member States confer competences to attain objectives they have in common. (CVOTEU:URL) – Цим Договором **ВИСОКІ ДОГОВІРНІ СТОРОНИ** засновують між собою **ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ** (надалі – «Союз»), якому держави-члени надають повноваження для досягнення їхніх спільних цілей. (КВДПЄС).

В наведеному уривку, термін PARTIES було перекладено не його відповідником, а за допомогою лексичної заміни, згідно з контекстом правового акту: СТОРОНИ.

Приклад також демонструє застосування трансформацію **перестановки:**

to attain objectives they have in common. – для досягнення їхніх спільних цілей.

Проаналізуємо ще один приклад застосування трансформації диференціації:

(13) The Union shall offer its citizens an area of freedom, security and justice without internal frontiers, in which the free movement of persons is ensured in conjunction with appropriate measures with respect to external border controls, asylum, immigration and the prevention and combating of crime. (CVOTEU:URL) – Союз надає своїм громадянам простір свободи, безпеки й правосуддя без внутрішніх кордонів, на якому забезпечено вільний рух осіб разом з належними заходами, пов'язаними із контролем на зовнішніх кордонах, притулком, імміграцією та попередженням і боротьбою зі злочинністю. (КВДПЄС)

Також, трансформація диференціації спостерігається при перекладі сполучення The Union shall offer – Союз надає.

Також, в прикладі було застосовано численні трансформації перестановок. Власне кажучи, все речення було перебудоване при перекладі українською мовою, що зумовлене відмінністю синтаксичних структур англійської та української мов. Як відомо, англійська мова має фіксований порядок слів в реченні, в той час як для української мови така будова речення

не може бути синтаксично вірною. Таким чином, при перекладі необхідно змінювати синтаксичну структуру, перебудовувати речення.

(14) Further to these requirements, the health protection of workers and the general public requires that shipments of radioactive waste or spent fuel between Member States and into and out of the Community be subject to a compulsory and common system of prior authorisation. – Окрім цих вимог, охорона здоров'я працівників та широких верств населення вимагає встановлення обов'язкової та спільної системи надання попередніх дозволів на перевезення радіоактивних відходів або відпрацьованого палива між державами-членами, а також у разі їх ввезення до та вивезення зі Співтовариства.

Таким чином, можемо зробити висновок про те, що переклад фахової лексики ЄС вимагає застосування численних трансформацій. В ході дослідження, ми змогли виокремити наступні трансформації перекладу фахової лексики правових актів ЄС:

- транскрипція і транслітерація;
- калькування;
- лексико-семантичні заміни: генералізація, конкретизація, диференціація.

Також, ми виокремили досить значну кількість прикладів, яку було відтворено за допомогою еквівалентних термінів.

3.2 Граматичні трансформації при перекладі лексики правових актів ЄС

Граматичні трансформації полягають в перетворенні структури речення в процесі перекладу відповідно до норм мови перекладу. Трансформація може бути повною або частковою залежно від того, чи змінюється структура речення повністю або частково. Зазвичай, коли замінюються головні члени речення, відбувається повна трансформація,

якщо ж замінюються лише другорядні – часткова. Крім замін членів речення можуть замінюватися і частини мови. Найчастіше це відбувається одночасно [24: 65].

В теорії перекладу граматичні перетворення зазвичай поділяються на дві підгрупи, а саме: морфологічні та синтаксичні.

При граматичній заміні граматична одиниця в оригіналі замінюється на одиницю МП з іншим граматичним значенням. Заміну можна використовувати для граматичної одиниці ВМ будь-якого рівня: словоформа, частина мови, член речення, речення певного типу. Так, в ВМ і МП присутні форми однини і множини, і, як правило, співвіднесені іменники в оригіналі і в перекладі використовуються в тому ж самому числі, за винятком випадків, коли формі однини в ВМ відповідає форма множини в МП або навпаки [18: 146].

При заміні членів речення відбувається його синтаксична перебудова. Подібного ж роду перебудова спостерігається і в деяких випадках, коли піддаються заміні частини мови. Більш суттєва перебудова синтаксичної структури речення відбувається при заміні головних членів.

Синтаксична перебудова речення при заміні предиката схожа з перетвореннями, що відбуваються при використанні прийому членування речення або об'єднання кількох речень.

До морфологічних граматичних перетворень, які використовуються при здійсненні перекладу фахової мови правових актів ЄС, відносяться наступні:

- Антонімічний переклад;
- Суто граматичні заміни [24: 66]

Суто граматичні заміни включають в себе наступні трансформації:

- **Заміна частини мови:**

(15) *Whereas, in order to combat such fraud with the utmost vigour, it is necessary to draw up a first agreement...*(CADCPFCFI: URL). – *Оскільки для максимально ефективної боротьби з таким шахрайством необхідно укласти першу угоду*_(APYKПЗФІЄС).

Спостерігаємо заміну частин мови в наступній частині речення: *in order to combat such fraud with the utmost vigour – максимально ефективної боротьби з таким шахрайством.*

Частина мови також була змінена при перекладі сполучення *to draw up* – *укласти*.

(16) *HAVING DECIDED that the Convention, the text of which is given in the Annex and which is signed today by the Representatives of the Governments of the Member States of the Union, is hereby drawn up;* (CADCPFCFI: URL). – *УХВАЛИВШИ РІШЕННЯ* укласти Конвенцію, текст якої викладений у додатку і який підписаний сьогодні представниками урядів держав-членів Союзу; (APYKПЗФІЄС)

При перекладі сполучення *HAVING DECIDED* було застосовано наступну граматичну заміну: *УХВАЛИВШИ РІШЕННЯ.*

(17) *RECOMMENDS that it be adopted by the Member States in accordance with their respective constitutional requirements.* (CADCPFCFI: URL).– *РЕКОМЕНДУЄ* державам-членам *ухвалити* її згідно з їхніми відповідними конституційними вимогами. (APYKПЗФІЄС) Фрагмент, наведений вище, демонструє застосування трансформації граматичної заміни: *be adopted – ухвалити.* Також, при перекладі було застосовано трансформацію перестановок:

RECOMMENDS that it be adopted by the Member States – РЕКОМЕНДУЄ державам-членам *ухвалити* її.

Трансформація **перестановки або транспозиції** – зміна порядку слів в перекладі. Подібні зміни зумовлені відмінністю синтаксичних структур української та англійської мов та необхідності перебудови речення в українському варіанті, для створення граматично та синтаксично коректного

варіанту перекладу. Трансформація перестановки має найвищий ступінь частотності використання серед трансформацій. Розглянемо приклади використання транспозиції:

(18) 1. The limits of Union competences are governed by the principle of conferral. The use of Union competences is governed by the principles of subsidiarity and proportionality. (CVOTEU:URL) – 1. Межі повноважень Союзу визначаються принципом надання повноважень. Союз здійснює свої повноваження згідно з принципами субсидіарності та пропорційності. (КВДПЄС)

В прикладі, за допомогою трансформації перестановки було відтворено наступні словосполучення:

Union competences – повноважень Союзу;

The use of Union competences – Союз здійснює свої повноваження.

Розглянемо ще декілька прикладів застосування трансформації перестановки:

(19) Where a determination under paragraph 2 has been made, the Council, acting by a qualified majority, may decide to suspend certain of the rights deriving from the application of the Treaties to the Member State in question, including the voting rights of the representative of the government of that Member State in the Council. (CVOTEU: URL) – У разі прийняття рішення відповідно до частини 2 Рада може кваліфікованою більшістю вирішити призупинити певні права відповідної держави-члена, що впливають із застосування Договорів, включаючи право голосу представника уряду держави-члена у Раді. (КВДПЄС)

У розглянутому фрагменті, трансформація транспозиції була використана в наступних випадках:

– Where a determination under paragraph 2 has been made – У разі прийняття рішення відповідно до частини 2;

- *the Council, acting by a qualified majority, may decide – Рада може кваліфікованою більшістю вирішити.*

(20) The procedure laid down in Directive 92/3/Euratom has been applied in practice only to shipments of spent fuel for which no further use is intended, considered thus as ‘radioactive waste’ for the purposes of that Directive (CDESCSHRWSF:URL) – Установлену в Директиві 92/3/Євратом процедуру на практиці застосовували лише щодо перевезень відпрацьованого палива, що не передбачають його подальшого використання, і, таким чином, для цілей зазначеної Директиви його необхідно вважати «радіоактивними відходами». (ДРПНКЗПРВТВП)

Приклад демонструє застосування трансформації перестановки в наступних випадках:

- *The procedure laid down in Directive 92/3/Euratom has been applied in practice – Установлену в Директиві 92/3/Євратом процедуру на практиці застосовували;*
- *considered thus as ‘radioactive waste’ for the purposes of that Directive – таким чином, для цілей зазначеної Директиви його необхідно вважати «радіоактивними відходами.*

Говорячи про **антонімічний переклад**, ми маємо на увазі лексико-граматичну трансформацію, при якій ствердна форма в оригіналі замінюється на негативну форму в перекладі або, навпаки, негативна форма замінюється на стверджувальну, і дана трансформація супроводжується заміною лексичної одиниці ВМ на одиницю ПМ з протилежним значенням [18: 151]. Ми зробили висновок, що застосування трансформації антонімічного перекладу не є актуальною для аналізованого нами виду документації. В ході дослідження не вдалось виокремити жодного прикладу застосування даної трансформації.

Компенсація – це спосіб перекладу, при якому елементи сенсу, втрачені при перекладі одиниці ВМ в оригіналі, передаються в тексті перекладом яким-небудь іншим засобом, причому необов'язково в тому ж самому місці тексту, що і в оригіналі. Таким чином, заповнюється («компенсується») втрачений сенс, і, в цілому, зміст оригіналу відтворюється з більшою повнотою. При цьому нерідко граматичні засоби оригіналу замінюються лексичними і навпаки. Розглянемо приклад компенсації при перекладі правових актів ЄС:

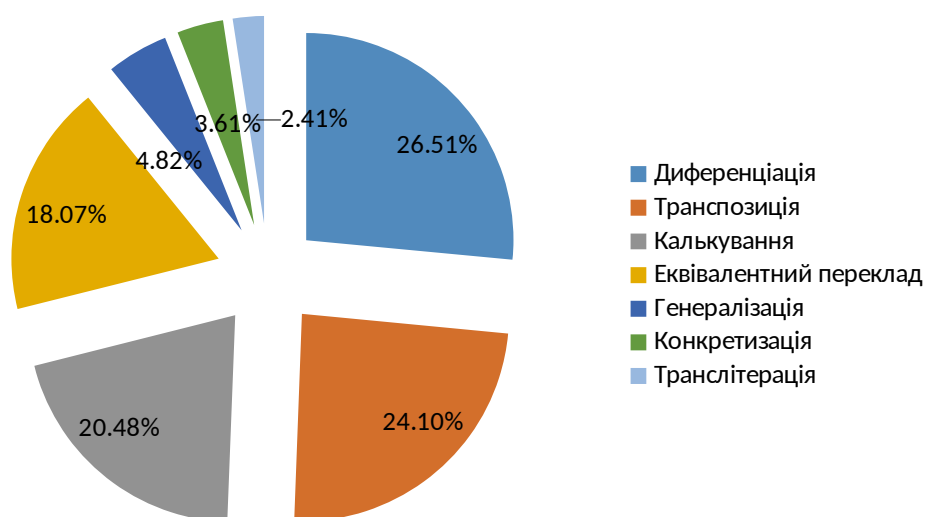
(21) *HAVING DECIDED that the Convention, the text of which is given in the Annex and which is signed today by the Representatives of the Governments of the Member States of the Union, is hereby drawn up; (CADCFECFI: URL)*

УХВАЛИВШИ РІШЕННЯ укласти Конвенцію, текст якої викладений у додатку і який підписаний сьогодні представниками урядів держав-членів Союзу; (АРУКПЗФІЄС)

В даному випадку, сполучення *is hereby drawn up* при перекладі було компенсовано на початку речення, хоча в тексті оригіналу воно знаходиться наприкінці.

Отже, на основі аналізу, можемо зробити висновок про те, що найбільш частотною є трансформація диференціації – 22%. Часто використовується і трансформація транспозиції – 20% та трансформація калькування – 17%.

Ми зробили висновок, що переклад за допомогою лексичного еквівалента застосовується в 15% випадків, проаналізованих нами, що свідчить про не дуже високий рівень застосування еквівалентного перекладу. Генералізацію було застосовано в 4% випадків, конкретизацію та транскрибування – в 3% випадків. Трансформації компенсації та транслітерації було застосовано в 2% випадків. Відсоткове співвідношення застосованих трансформацій при перекладі текстів правових актів ЄС продемонстровано на рис. 3.1. (Трансформації при перекладі правових актів ЄС)

3.3

Відтворення модальності у перекладі лексики правових актів ЄС

В даному підрозділі розглянемо особливості відтворення модальності у перекладі лексики правових актів ЄС.

Модальне дієслово **shall** виступає для передачі значень обов'язку, примусу, наказу. Дане модальне дієслово найчастіше вживається в якості складного присудку **shall+Infinitive**. Розглянемо, як значення модальності відтворюється при перекладі на наступних прикладах:

(22) *The Union shall establish an internal market. It shall work for the sustainable development of Europe based on balanced economic growth and price stability, a highly competitive social market economy, aiming at full employment and social progress, and a high level of protection and improvement of the quality of the environment. It shall promote scientific and technological advance.* (CVOTEU: URL) – *Союз засновує внутрішній ринок. Союз функціонує заради сталого розвитку Європи, що ґрунтується на збалансованому економічному зростанні та цінній стабільності, конкурентоспроможній соціальній ринковій економіці, спрямованій на цілковиту зайнятість та соціальний прогрес, та високому рівні захисту і дедалі кращому стані довкілля. Союз сприяє науково-технічному прогресові.* (КВДПЄС)

Приклад демонструє, що складний модальний присудок передається українською мовою дієсловом теперішнього часу, який передає зобов'язання.

В наступних прикладах модальний присудок **shall+Infinitive** відтворено за подібною моделлю:

(23) *It shall combat social exclusion and discrimination, and shall promote social justice and protection, equality between women and men, solidarity between generations and protection of the rights of the child.* (CVOTEU: URL) – Союз бореться проти соціального вилучення та дискримінації, підтримує соціальну справедливість та захист, рівність жінок і чоловіків, зв'язок між поколіннями, захист прав дитини. (КВДПЄС)

(24) *It shall promote economic, social and territorial cohesion, and solidarity among Member States.* (CVOTEU) – Союз підтримує економічну, соціальну та територіальну єдність держав-членів та солідарність між ними. (КВДПЄС)

(25) *It shall respect its rich cultural and linguistic diversity, and shall ensure that Europe's cultural heritage is safeguarded and enhanced.* (CVOTEU)

Союз поважає своє багате культурне та мовне розмаїття й забезпечує захист та подальше збагачення культурної спадщини Європи. (КВДПЄС)

(26) 4. *The Union shall establish an economic and monetary union whose currency is the euro.* (CVOTEU)

4. Союз засновує економічний та валютний союз, валютою якого є євро. (27) 5. *In its relations with the wider world, the Union shall uphold and promote its values and interests and contribute to the protection of its citizens. It shall contribute to peace, security, the sustainable development of the Earth, solidarity and mutual respect among peoples, free and fair trade, eradication of poverty and the protection of human rights, in particular the rights of the child, as well as to the strict observance and the development of international law, including respect for the principles of the United Nations Charter.* (CVOTEU) – 5. У своїх відносинах зі світом Союз підтримує та поширює свої цінності та інтереси, сприяє захисту своїх громадян. Союз підтримує мир, безпеку та сталий розвиток планети, солідарність та взаємну повагу народів, вільну

справедливу торгівлю, викорінення бідності та захист прав людини, зокрема прав дитини, а також суворе дотримання й розвиток міжнародного права, зокрема дотримання принципів Статуту ООН. (КВДПЄС)

(28) 6. The Union shall pursue its objectives by appropriate means commensurate with the competences which are conferred upon it in the Treaties. (CVOTEU) – 6. Союз досягає своїх цілей належними засобами відповідно до повноважень, наданих йому Договорами. (КВДПЄС)

Іноді **shall+Infinitive** має значення лише майбутнього часу і відтворюється в перекладі дієслово в мабутньому часі.

(29) The rights, freedoms and principles in the Charter shall be interpreted in accordance with the general provisions in Title VII of the Charter governing its interpretation and application and with due regard to the explanations referred to in the Charter, that set out the sources of those provisions. (CVOTEU) – Права, свободи та принципи Хартії тлумачаться відповідно до загальних положень у Розділі VII Хартії, що визначають її тлумачення та застосування, а також з належним врахуванням пояснень, зазначених у Хартії, які встановлюють джерела цих положень.(КВДПЄС)

Модальне дієслово **may/might** виражає припущення, певний ступінь впевненості (малоймовірної) дії:

(30) For the purposes of paragraph 1, the Union may conclude specific agreements with the countries concerned. These agreements may contain reciprocal rights and obligations as well as the possibility of undertaking activities jointly. Their implementation shall be the subject of periodic consultation. (CVOTEU) – Для цілей частини 1 Союз може укласти окремі угоди з відповідними країнами. Ці угоди можуть містити взаємні права та зобов'язання, а також можливість спільних дій. Виконання таких угод є предметом періодичних консультацій. (КВДПЄС)

(31) Not less than one million citizens who are nationals of a significant number of Member States may take the initiative of inviting the European Commission, within the framework of its powers, to submit any appropriate

proposal on matters where citizens consider that a legal act of the Union is required for the purpose of implementing the Treaties. (CVOTEU) – Щонайменше один мільйон громадян, що є громадянами значної кількості держав-членів, можуть запропонувати Європейській Комісії в межах її повноважень висунути будь-яку належну пропозицію з питань, щодо яких, на їхню думку, треба ухвалити правовий акт Союзу на виконання Договорів. (КВДПЄС)

Модальне дієслово **must** виражає значення “повинності”, “припущення”, “заборони” і перекладається модальним еквівалентним дієсловом повинен:

(32) A blocking minority must include at least four Council members, failing which the qualified majority shall be deemed attained. The other arrangements governing the qualified majority are laid down in Article 238(2) of the Treaty on the Functioning of the European Union. (CVOTEU). – Блокувальну меншість мають складати принаймні чотири члени Ради, інакше слід вважати, що кваліфікованої більшості досягнуто. Інші положення, що регулюють питання кваліфікованої більшості, встановлені в частині 2 статті 238 Договору про функціонування Європейського Союзу. (КВДПЄС)

Модальне дієслово **can** передає значення дозволу або докори через виконання або невиконання певної дії і відворюється дієсловами *може, можна*.

(33) Under the principle of subsidiarity, in areas which do not fall within its exclusive competence, the Union shall act only if and in so far as the objectives of the proposed action cannot be sufficiently achieved by the Member States, either at central level or at regional and local level, but can rather, by reason of the scale or effects of the proposed action, be better achieved at Union level. (CVOTEU). – Відповідно до принципу субсидіарності у сферах, що не належать до його виключної компетенції, Союз діє лише якщо та у такому обсязі, в якому держави-члени не можуть належним чином досягти цілей запропонованого заходу на центральному, регіональному або місцевому рівнях, а натомість

це краще здійснити на рівні Союзу з огляду на масштаби або результати запропонованих заходів. (КВДПЄС).

(34) *The European Council shall elect its President, by a qualified majority, for a term of two and a half years, renewable once. In the event of an impediment or serious misconduct, the European Council can end the President's term of office in accordance with the same procedure.* (CVOTEU). – Європейська Рада обирає свого Голову кваліфікованою більшістю строком на два з половиною роки з правом переобрання на один строк. У разі виникнення перешкод або вчинення серйозного проступку Європейська Рада може припинити повноваження Голови згідно з тією самою процедурою. (КВДПЄС).

Модальне дієслово **should**, вжите в правових актах ЄС, може виступати як синонім дієслів *shall, must, to have to* в значенні “зобов’язання”:

(35) *Should there be any major difficulties in implementing a decision as referred to in this Article, a Member State shall refer them to the Council which shall discuss them and seek appropriate solutions. Such solutions shall not run counter to the objectives of the decision referred to in paragraph 1 or impair its effectiveness.* (CVOTEU). – Якщо виконання рішення, зазначеного в цій статті, пов’язане з будь-якими істотними труднощами, держава-член передає їх на розгляд Ради, яка обговорює їх та шукає належне вирішення. Таке вирішення не повинно суперечити цілям рішення, зазначеного у частині 1, або ж шкодити його ефективності. (КВДПЄС).

Таким чином, можемо зробити висновок, що при перекладі, модальні дієслова, в більшості випадків, зберігають свою модальність, але їх сенс може варіюватись залежно від контексту.

Висновки до розділу 3

1. При перекладі міжнародної нормативно-правової документації повинен зберігатися не тільки змістовий бік, але й відбиратися структури, найбільш близькі або співпадаючі зі структурами в тексті оригіналу як з точки зору великого синтаксису, так із точки зору граматичних конструкцій. Семантичне наповнення міжнародних документів може бути збережене завдяки застосуванню різних видів граматичних трансформацій.

2. В ході аналізу особливостей перекладу фахової лексики правових актів ЄС, ми зробили висновок про те, що найбільш частотною є трансформація диференціації – 22%. Часто використовується і трансформація транспозиції – 20% та трансформація калькування – 17%. Лексичний еквівалент застосовується в 15% випадків, проаналізованих нами, що свідчить про не дуже високий рівень застосування еквівалентного перекладу. Генералізацію було застосовано в 4% випадків, конкретизацію та транскрибування – в 3% випадків. Трансформації компенсації та транслітерації було застосовано в 2% випадків.

3. Аналізуючи способи передачі модальності при перекладі, було з'ясовано, що при перекладі, модальні дієслова, в більшості випадків, зберігають свою модальність, але їх сенс може варіюватись в залежності від контексту. Модальне дієслово *shall* передає значення зобов'язаності, примусу, наказу; у заперечній формі в конвенціях, пактах, договорах при перекладі дієслову *shall* в основному відповідають дієслова, які

використовується в теперішньому часі; дієслово *may/might* використовується для вираження припущення або малої ймовірної дії; модальне дієслово *can* передає значення дозволу або докори через виконання або невиконання певної дії; *must* виражає значення “повинності”, “припущення”, “заборони”; дієслово *should* в документах може виступати як синонім дієслів *shall, must*.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження було присвячене аналізу семантичного, функціонально-стилістичного і перекладознавчого аспектів фахової лексики правових актів ЄС.

Аналізуючи теоретичні джерела, ми зробили висновок про те, що юридичний дискурс є найактуальнішим дискурсом сьогодення, з огляду на те, що він регулює соціальні взаємовідносини.

Нами було з'ясовано, що правовий акт – документ, для якого характерні монологічний спосіб викладу, наявність попереднього обмірковування, логічна послідовність, зв'язність, інформативність, цілісність за своїм структурно-смісловим параметрами, завершеність і повнота викладу.

В ході дослідження ми виокремили наступні мовні та стилістичні особливості текстів правових актів: переважання стилістично нейтральних і книжкових слів; відсутність «зниженої» лексики, елементів просторіччя і жаргону, а також емоційних слів і зворотів; вживання професійної термінології; використання віддієслівних іменників; поширеність юридичних кліше; використання антонімів; вживання латинізмів; використання дієслів і зворотів з пасивним значенням; чіткий порядок слів у реченні: кількісне переважання складних речень над простими; широке вживання дієприкметникових і дієприслівникових зворотів.

Специфічними рисами міжнародного правового дискурсу є іменниковий характер тексту, тема-рема-тичний поділ речення (переважно

препозиційне розташування), модальність (вираження обов'язковості, необхідності, зобов'язання тощо), прагматична настанова, синтаксичний і лексичний повтори, паралелізм (у межах як одного речення, так і текстового фрагмента).

В ході дослідження, ми з'ясували, що міжнародні правові акти міжнародний договори, який є багатостороннім та укладається з юридичних питань різних сфер. Головною особливістю правового акту є використання довгих речень з багатьма підрядними реченнями. Мові правового акту властиве використання ряду інших синтаксичних особливостей, які відображають її функціонально-стильові характеристики. Також, мові міжнародного правового акту характерна повторюваність лексичних одиниць, шаблонність, клішованість, не притаманна синонімічність і різноманітність мовних засобів.

Аналіз лексичних особливостей правових актів ЄС демонструє, що мова таких правових актів насичена спеціальною лексикою, такою як велика кількість термінології, яка представлена іменниками, дієсловами, прикметниками. Також, характерним є використання термінологічних сполучень, кліше та штампів, назв посад, установ, власних назв, використання латинізмів та архаїчних термінів.

Ми дійшли висновку, що модальні дієслова є важливою складовою мови міжнародно-правових актів, дані дієслова слугують для вираження імперативності. Значення даних дієслів залежить від контексту, отже, при перекладі важливо брати до уваги саме контекстуальне значення дієслова, для того, щоб підібрати коректний еквівалент в мові перекладу.

Під час аналізу мови міжнародно-правових актів ЄС, ми звернули увагу на те, що для мови даних документів характерним є вживання великої кількості кліше – стійких сполучень, завданням яких є економія мовних засобів вираження. Кліше використовується для забезпечення точності мови права. Кліше виконує кілька функцій: полегшення спілкування, швидке і точне складання документа, забезпечення точності мови правового

документу. Кліше характеризуються ємністю та лаконічністю, низьким рівнем емоційної забарвленості.

Розглядаючи функціонально-стилістичні особливості правових актів ЄС, ми віднесли до них такі особливості мови міжнародно правових актів, як:

1. Наявність у текстах конвенцій довгих складних поширених речень з кількома рівнями підрядною та / або сурядного зв'язку;

2. Використання дієслівних конструкцій пасивної дії з метою акцентувати увагу на результаті дії, а не особі / стороні, його здійснює, часто в поєднанні з модальним дієсловом;

3. Вживання композиційно-структурних і логіко-зв'язуючих дискурсивів-організаторів (прислівників, конекторів) для вираження підрядного зв'язку, таких як *unless, provided that, whereas* та ін.;

4. Використання прийменників окремо від доповнення, до якого вони відносяться;

5. Використання умовного способу, зокрема, після дієслів *ask, recommend, advise, require*, прикметників *important, essential, advisable, crucial* і деяких іменників – *recommendation, advise, requirement*;

6. Нерідко спостерігається використання множинних однорідних членів речення, які часто з елементами лексичного повтору;

7. Вживання причетних, герундіальних та інфінітивних зворотів;

8. Використання смислового дієслова окремо від допоміжного, а не послідовно один за одним;

9. Багаторазове використання однакової моделі простого речення в складі складного, часто дана модель включає дієприслівниковий або інфінітивний зворот.

В роботі нами було здійснено аналіз лексичних, граматичних трансформацій та проаналізовано особливості відтворення модальності в українських перекладах правових актів ЄС.

В ході аналізу особливостей перекладу фахової лексики правових актів ЄС, ми зробили висновок про те, що найбільш частотною є трансформація

диференціації – 22%. Часто використовується і трансформація транспозиції – 20% та трансформація калькування – 17%.

Також, ми зробили висновок, що лексичний еквівалент застосовується в 15% випадків, проаналізованих нами, що свідчить про не дуже високий рівень застосування еквівалентного перекладу. Генералізацію було застосовано в 4% випадків, конкретизацію та транскрибування – в 3% випадків. Трансформації компенсації та транслітерації було застосовано в 2% випадків.

Аналізуючи способи передачі модальності при перекладі, було з'ясовано, що при перекладі, модальні дієслова, в більшості випадків, зберігають свою модальність, але їх сенс може варіюватись в залежності від контексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александров А. С. Введение в судебную лингвистику. Нижний Новгород: Нижегородская правовая академия, 2003. 420 с.
2. Алимов В.В. Юридический перевод: Практический курс. Английский язык: учеб. Пособие. Москва: ЛЕНАНД, 2015. 160 с.
3. Артикуца Н. В. Законодавчі терміни та їх визначення. Наукові записки. Том 90: Правові науки. Київ: Вид-во Пульсари, 2009. С. 39–44.
4. Артикуца Н. В. Методичний інструментарій правового термінознавства. Наукові записки НаУКМА. Правові науки. 2012. Т. 129. С. 53–59. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/NaUKMAun_2012_129_12.pdf.
5. Артикуца Н. В. Мова права в її функціональних різновидах. Сьогодення українського мовного середовища АПН України, Ін-т вищої освіти [упоряд. Л. З. Мороз]. Київ: КДУ, 2008. С. 23–32.
6. Артикуца Н. В. Мова права і правова термінологія : навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. 2-ге вид., змін. і доп. Київ: Стилос, 2004. 277 с.
7. Артикуца Н. В. Термінологічно-правовий фонд української мови: проблеми методології дослідження. Система і структура східнослов'янських мов : [міжкаф. зб. наук. праць]. 1999. С. 164—187.
8. Атарщикова Е. Н. Форма, содержание и язык права. Общество и право, 2012. № 5 (42). С. 22-26
9. Баранник Д. Х. Мова нормативно-правових актів і система функціональних стилів літературної мови. Право і лінгвістика. У двох

- частинах. Частина 2. Сімферополь: Академічна юридична думка, 2003. С. 115.
10. Бархударов Л.С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). Москва: Наука, 1975. 240 с.
11. Бородин А. В. К вопросу о теоретико-методологических подходах к изучению юридического перевода. Вестник ПНИПУ. Проблемы языкознания и -педагогика, 2017. № 2. С. 37-47
12. Вербенец М. Б. Правова термінологія української мови: історія становлення і функціонування : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова». Київ: Київський національний ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філології 2004. 20 с.
13. Вербенец М. Б. Правова термінологія української мови: історія становлення і функціонування : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова». Київ: Київський національний ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філології 2004. 242 с.
14. Вербенец М. Б. Юридична термінологія української мови: історія становлення і функціонування: Дис. Київ, 2004. 190 с.
15. Виноградов В.В. О задачах стилистики. Избранные труды. О языке художественной прозы. Москва: Издание фонетич. ин-та практич. изучения языков, 1923. С. 195—29
16. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). Москва: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. 224 с.
17. Воронцова Ю.А. Некоторые особенности языка права Ю. А. Воронцова, Е. Ю. Хорошко. Наши консультации, 2007. 01. С. 117-120
18. Гавриленко Н. Н. Понять, чтобы перевести. Москва: Научн.техн. и-во. Им. С. И. Вавилова, 2017. 178 с.
19. Гавура Д. Терміносистема європейського права та особливості перекладу українською мовою. Мовні і концептуальні картини світу : зб.

- наук. праць. — Київ: ВПЦ «Київський ун-т», 2009. Вип. 26. Ч. 1. С. 195—199.
20. Галеева Н.Л. Перевод в лингвокультурологической парадигме исследования: монография. Тверь: Изд-во Твер. гос. ун-та, 2011. 172 с.
21. Гальперин И.Р. О понятии «текст». Вопросы языкознания, 1974. № 6. С. 29-32
22. Галяшина Е. И. Основы судебного речеведения. Москва: МГЮА. 2003. с. 2
23. Гарбовский Н.К. Теория перевода: учебник. Москва: Изд-во Моск. ун-та, 2004. 544 с.
24. Гвоздев А.Н. Очерки по стилистике русского языка. Москва: Наука, 1965. С. 46-50
25. Гідора А. Л. «Архітектоніка» юридичних актів ЄС. Наукові записки ред.кол.: О. Семенюк. Кіровоград : В. Ф. Лисенко, 2015. Вип. 145. С. 620—625.
26. Гідора А. Л. Терміносистеми правових актів єс (на матеріалі англійської, німецької, французької та української мов): дис. кан. філ. наук...10.02.15 – загальне мовознавство. Одеса, 2017. 265 с.
27. Гідора-Шишковська А. Л. Основні підходи до класифікації юридичних термінів Європейського Союзу в різноструктурних мовах. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету : зб. наук. праць ред. кол.: Н. В. Бардіна, Ш. Р. Барисов, О. А. Жаборюк та ін. Одеса : МГУ, 2015. Вип. 14. С. 113—116.
28. Гідора-Шишковська А. Л. Основні типи дискурсу. Актуальні проблеми сучасної лінгвістики та методики навчання іноземних мов у дослідженнях студентів. Харківський національний ун-т імені В. Н. Каразіна. Харків : ХНУ, 2009. Вип. 5. С. 54—58.
29. Гідора-Шишковська А. Л. Правова система ЄС: лінгвістичний та екстралінгвістичні виміри. Актуальні проблеми філології та

- перекладознавства : зб. наук. праць ред. кол.: Ю. П. Бойко, О. В. Ємець, Л. І. Белехова та ін. Хмельницький : ХНУ, 2015. Вип. 8. С. 14—19.
- 30.Гідора-Шишковська А. Л. Синтаксичні особливості юридичних текстів ЄС (на матеріалі різноструктурних мов). Науковий вісник Херсонського державного ун-ту тех. ред.: В. В. Демецька. Херсон : ХДУ, 2016. С. 68—73.
- 31.Гідора-Шишковська А. Л. Характерні риси правового євролекту як фахової мови. Одеський лінгвістичний вісник : науково-практичний журнал ред. кол.: Н. В. Петлюченко, В. Я. Мізець, А. О. Артюхова та ін. Одеса : ОЮА, 2015. Вип. 5. С. 26—29.
- 32.Глинская Н.П. Юридическая терминология в разных функциональных стилях английской речи: автореф. дис. ... канд. филол. Наук. Москва, 2002. 209 с.
- 33.Голев Н.Д. Юридический аспект языка в лингвистическом освещении. Юрислингвистика-1. Проблемы и перспективы. Барнаул, 1999. С. 11–58. URL: <http://www.academia.edu/5596759/Лингвоюрестика>
- 34.Горшков А.И. Теоретические основы истории русского литературного языка. Москва: Наука, 1983. 259 с.
- 35.Григорьева В. С. Дискурс как элемент коммуникативного процесса. Тамбов: Из-во тамб.гос.техн. у-на, 2007. 288 с.
- 36.Гришенкова Ю.А. Юридический термин как языковой и социокультурный феномен: на материале немецкого языка семейного права: автореф. дис. ... канд. филол. Наук. Ярославль, 2006. 102 с.
- 37.Європейське право: право Європейського союзу : підручник : у трьох кн. за заг. ред. В. І. Муравйова. Кн. перша: Інституційне право Європейського союзу В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. Київ : Ін Юре, 2015. 312 с.
- 38.Ивакина Н. Н. Профессиональная речь юриста. Учеб. пос. Москва: МКПН, 1997. С. 98—101

39. Иконникова В.А. Особенности семантики английских юридических терминов в текстах международного контрактного права: автореф. дис. канд. филол. Наук. Москва, 2005. 105 с.
40. Калинина И. А. Лингвистическая экспертиза законопроекттов: опыт, проблемы и перспективы. Москва: Совет, 1997. 196 с.
41. Калюжная В.В. Стиль англоязычных документов международных организаций. Киев: Наукова Думка. 1982. 200 с.
42. Карабан В. І. Переклад з української мови на англійську мову : навч. посібник-довідник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця : Нова книга, 2003. 608 с.
43. Касаткина А.А. История языка и история права. Известия АН СССР. Серия литературы и языка. Т. XXIII. Вып. 2. Москва: Наука, 1964. С. 25-28
44. Касяненко Д. С. Особливості перекладу та лексичної гармонізації законодавчих актів ЄС в контексті євроінтеграції України : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.16 «Перекладознавство». Одеса, 2011. — 257 с.
45. Киндеркнехт А.С. К вопросу о трудностях перевода юридической терминологии. Ученые записки Орлов. гос. ун-та. Сер. Гуманитарные и социальные науки, 2013. № 2 (52). С. 242–246.
46. Ключина А.М. Проблемы и способы перевода английских терминов в текстах юридического дискурса А. М. Ключина, А. И. Здор. Поволжский педагогический вестник, 2016. № 3(12). С. 54—59.
47. Кожина М.Н. К основаниям функциональной стилистики. Пермь: Перм. гос. ун-т, 1968. 386 с.
48. Кожина М.Н. О специфике художественной и научной речи в аспекте функциональной стилистики. Пермь: СНКП, 1997. 21 с.
49. Кожина М.Н. Стилистика русского языка: учебник М. Н. Кожина, Л. Р. Дускаева, В. А. Салимовский. 5-е изд., стер. Москва: ФЛИНТА: Наука, 2016. 464 с.

50. Колесникова Л.В. Юридический дискурс как результат категоризации и концептуализации действительности: на материале предметно-терминологической области «Международное частное право»: автореф. дис. ... канд. филол. Наук. Ставрополь, 2007. 25 с.
51. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. Москва: Высшая школа, 1990. 253 с
52. Костромичёва М.В. Юридическая лингвистика: к вопросу о соотношении языка и права. Среднерусский вестник общественных наук, 2007. № 3 (4). Т. 2. С. 57–61.
53. Красницька А. В. Правові документи: техніка складання, оформлення та редагування : посіб. Київ : Парламентське вид-во, 2003. 500 с.
54. Левитан К.М. Юридический перевод: основы теории и практики: учеб. Пособие. Москва: Проспект; Екатеринбург: Изд. дом «Урал. гос. юр. академия», 2011. 352 с.
55. Левчук Л.К. Концепты права, свободы, обязанности, долга и человека в русской и американской конституциях. Вестник Брянского университета, 2017. № 1(31). С. 302—305.
56. Малюкова Е.В. Юридическая терминология в системоцентрическом и антропоцентрическом аспектах: автореф. дис. ... канд. филол. Наук . Бийск, 2005. 177 с.
57. Медведева М. С. Употребление и способы перевода модальных глаголов в юридических текстах. Гуманитарные и социальные науки, 2014. №3. с. 164—172
58. Некрасова Т.П. Особенности перевода юридической терминологии с русского языка на английский язык: автореф. дис. ... канд. филол. Наук. Москва, 2013. 110 с.
59. Некрасова Т.П. Юридический перевод. С русского юридического на английский общепонятный: сб. ст. Москва: Р. Валент, 2012. 304 с.

- 60.Непийвода Н. Психолінгвістичні методи аналізу текстів. Стиль і текст. Випуск 4. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1087>.
- 61.Новиков А. И. Семантика текста и ее формализация. Москва: Наука, 1983. 215 с.
- 62.Палашевская И.В. Концепт «закон» в английской и русской лингвокультурах: автореф. дис. ... канд. филол. Наук. Волгоград, 2001. 24 с.
- 63.Пиголкин А.С. Толкование норм права и правотворчество: проблемы соотношения. Закон: создание и толкование. Москва: Книга, 1998. 223 с.
- 64.Пиголкин А.С. Толкование нормативных актов в СССР. Москва: Наука, 1962. с. 35-38
- 65.Пищальникова В.А. Общее языкознание: учебник для студ. высш. учеб. Заведений. Москва: Академия, 2009. 448 с.
- 66.Проект Положения о судебном переводчике. URL: http://translation-school.ru/index.php/ru/archive/2015/sw_orntra_nslator_#_To_c437967295
- 67.Розенталь Д.Э. Практическая стилистика русского языка. Москва: Высш. школа, 1977. 352 с.
- 68.Романченко В. І. Лінгвістичні аспекти становлення терміносистеми правових документів Європейського Союзу (на матеріалі німецької та шведської мов) : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». Київський національний ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2013. 16 с.
- 69.Савина Е.С. К вопросу о многозначности французской юридической терминологии. Вестник Бурят. гос. ун-та. 2011. №11. С. 95–100.
- 70.Савицкий В.М. Язык процессуального закона. Вопросы терминологии. Москва: Наука, 1987. 130 с.
- 71.Сдобников В.В. Перевод и коммуникативная ситуация: монография. – 3-е изд., стер. Москва: ФЛИНТА: Наука, 2016. 464 с.

72. Семхун А. Проблема перевода медицинского термина на русский, французский и арабский языки. Оран, 2016. 138 с.
73. Семьонкіна І. А. Специфіка англomовного законодавчого дискурсу в аспекті перекладу. Вісник ХНУ, 2015. №896. с. 181 — 184
74. Соцуро Л.В. Неофициальное толкование норм российского права. Москва: Путь, 1996. 236 с.
75. Стецюк Б. Р. Юридична лексика кримінально-процесуального права Гетьманщини: Дис. Запоріжжя, 1999. 192 с.
76. Тер-Минасова С.Г. Война и мир языков и культур. Москва: АСТ: Астрель: Хранитель, 2007. С. 49-56
77. Тимофеев Л.И. Основы теории литературы. Москва: Альфа, 1966. 223 с.
78. Толста С. А. Правнича термінологія в законодавчих актах України : Дис. Київ, 2006. 229 с.
79. Ушаков А. А. Очерки по законодательной стилистике: Учеб. пос. / Под ред. А. с. Пиголкина. Москва: Наука, 1990. 229 с.
80. Ушаков А.А. Очерки советской законодательной стилистик. Пермь: Слава 1967. С. 39-49
81. Ходаковська О. О. Специфіка наглomовного юридичного дискурсу та особливості його перекладу. Науковий дискурс Міжнародного гуманітарного університету, сер. Філологія, 2014. №10, том 2. с. 164-166
82. Юридична лінгвістика: Темат. бібліограф. довідник / Укл. Ю. Ф. Прадід. Сімферополь: СМРД, 2003. 48 с.
83. Cornu G. Linguistique juridique. Montchrestien: L.G.D.J, 2005. 456 p.
84. Creech R. L. Law and Language in the European Union: The Paradox of a Babel 'United in Diversity'. Groningen : Europa Law Publishing, 2005. 176 p.86
85. Hauck W., Moos R., Keller M. und Schweizer R. J. Die Gesetzesredaction in der Schweizerischen Bundesverwaltung "Studien zu einer Theorie der Gesetzgebung. BerlinHeidelberg-New York, 1982. 423 p .

86. Mellinkoff D. *The Language of the Law*. Boston: Little, Brown, 1963. 526 p.
87. O'Barr W. *Linguistic Evidence: Language, power and strategy in the courtroom*. N. Y.: Acad. Press, 1982. 192 p.
88. Probert W. *Law, Language and Communication*. Springfield: Thomas, 1972. 376 p.
89. Shuy R. W. *Language Crimes: The Use and Abuse of Language Evidence in the Court Room*. Camb.: Blackwell Publishers, 1996. 108 p.
90. Stolze R. *Translating Legal Texts in the EU. Studies in Translatology*. — Vol. 9. № 4. P. 301—311.
91. Tiersma P. *Language of Legal Texts*. *Encyclopedia of Language and Linguistics*. London, Amsterdam : Elsevier, 2006. P. 549–556.
92. Tiersma P. *Legal language*. Chicago: University of Chicago Press, 1999. 328 p.

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- CD – Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/>
- CLD – Collins Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english>
- LD – Longman Dictionary. URL: <https://www.ldoceonline.com>
- MD – MacMillan Dictionary. URL: <https://www.macmillandictionary.com/>
- OD – Oxford Dictionary. URL: <https://en.oxforddictionaries.com/>

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- AAEUUAU – Association agreement between the European Union and Ukraine, of the other part. URL: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/november/tradoc_155103.pdf

AAEUARM – Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and the Republic of Moldova, of the other part. URL: http://www.3dcftas.eu/system/tdf/EU-Moldova%20AA_0.pdf?file=1&type=node&id=70&force=

AAEUAG – Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Georgia, of the other part. URL: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/association_agreement.pdf

CVOTEU – Consolidated version of the treaty on European Union. URL: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF

КВДПЄС – Консолідована версія договору про Європейський Союз. URL: <https://eulaw.edu.ru/spisok-dokumentov-po-pravu-evropejskogo-soyuza/>

CADCPECFI – COUNCIL ACT of 26 July 1995 drawing up the Convention on the protection of the European Communities' financial interests. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:31995F1127\(03\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:31995F1127(03))

АРУКПЗФІЄС – АКТ РАДИ від 26 липня 1995 року про укладення Конвенції про захист фінансових інтересів Європейських співтовариств. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/radi-vid-26-lipnya-1995-roku-pro-ukladennya-konventsii-pro-zakhist-finansovikh-interesiv-evropeyskikh-spivtovaristv-95c-31603.pdf>

CDESCSHRWSF – COUNCIL DIRECTIVE 2006/117/EURATOM of 20 November 2006 on the supervision and control of shipments of radioactive waste and spent fuel. URL: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2006_117_shipment.pdf

ДРПНКЗПРВТВП – ДИРЕКТИВА РАДИ 2006/117/ЄВРАТОМ від 20 листопада 2006 року про нагляд та контроль за перевезеннями радіоактивних відходів та відпрацьованого палива. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app>

[/media/uploaded-files/%D0%94%D0%B8%D1%80%D0%B5%D0%B A%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0%20%D0%A0%D0%B0%D0%B4%D0%B8%202006_117_%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BC.pdf](#)

ДОДАТОК

Відтворення фахової лексики правових актів ЄС у перекладі

	Текст оригіналу	Текст перекладу
1.	<i>the rule of law, good governance, human rights and fundamental freedoms, including the rights of persons belonging to national minorities, <u>non-discrimination</u> of persons belonging to minorities and respect for diversity, human dignity and <u>commitment</u> to the principles of a free market economy, which would facilitate the participation of Ukraine in European policies...(AAEUAU, URL)</i>	Верховенство права, належне управління, права людини та основні свободи, включаючи права осіб, які належать до національних меншин, <u>недискримінація</u> осіб, які належать до меншин та повага до різноманітності, людської гідності та відданість принципам вільної ринкової економіки, що сприяло б участі України в європейській політиці...(КВДПЄС)
2.	<i>CONSIDERING the common values and strong links of the Parties, established in the past through <u>the Partnership and</u></i>	Включаючи загальні цінності та міцні зв'язки сторін, встановлені раніше, завдяки угоді про партнерство та співробітництво(КВДПЄС)

	<u>Cooperation Agreement...</u> (AAEUARM, URL).	
3.	<i>the United Kingdom and Ireland as separate Contracting Parties, and not as part of the European Union, unless the European Union together with the United Kingdom and/or Ireland jointly notify Ukraine that the United Kingdom or Ireland is bound as part of the European Union in accordance with Protocol No. 21 on the position of the United Kingdom and Ireland in respect of the area of Freedom, Security and Justice annexed to the Treaty on the Functioning of the European Union.</i> (AAEUAG, URL).	Сполучене Королівство та Ірландія як окремі договірні сторони, а не як частина Європейського Союзу, якщо ЄС разом з ВБ спільно не повідомить Україну про те, що ВБ чи Ірландія зобов'язані бути частиною ЄС відповідно до протоколу №21 про позицію Сполученого Королівства Великобританії та Ірландії щодо зони свободи, безпеки та правосуддя доданої до договору про функціонування Європейського Союзу. (АРУКПЗФІЄС)
4.	<i>To enhance cooperation in the field of Justice, Freedom and Security with the aim of reinforcing the rule of law and respect for human rights and fundamental freedoms; to establish conditions for increasingly close cooperation in other areas of mutual interest.</i>	Посилити співпрацю в галузі правосуддя, свободи та безпеки з метою посилення верховенства права та поваги до прав людини та основних свобод; створити умови для більш тісної співпраці в інших сферах, що становлять взаємний інтерес. (АРУКПЗФІЄС)

	(AAEUAU: URL)	
5.	<i>The Union shall be founded on the present Treaty and on the Treaty on the <u>Functioning of the European Union</u> (hereinafter referred to as ‘the Treaties’). Those two Treaties shall have the same legal value. The Union shall replace and succeed the European Community (CVOTEU)</i>	Союз ґрунтується на цьому Договорі та на Договорі про <u>функціонування</u> Європейського Союзу (надалі – «Договори»). Ці два Договори мають однакову юридичну силу. Союз замінює та стає правонаступником Європейського Співтовариства. (КВДПЄС)
6.	<i>Under the principle of <u>subsidiarity</u>, in areas which do not fall within its exclusive <u>competence</u>, the Union shall act only if and in so far as the objectives of the proposed action cannot be sufficiently achieved by the Member States, either at central level or at regional and local level, but can rather, by reason of the scale or effects of the proposed action, be better achieved at Union level. (CVOTEU, URL)</i>	Відповідно до принципу <u>субсидіарності</u> у сферах, що не належать до його виключної <u>компетенції</u> , Союз діє лише якщо та у такому обсязі, в якому держави-члени не можуть належним чином досягти цілей запропонованого заходу на центральному, регіональному або місцевому рівнях, а натомість це краще здійснити на рівні Союзу з огляду на масштаби або результати запропонованих заходів. (КВДПЄС)
7.	<i>The institutions of the Union shall apply the principle of</i>	Установи Союзу застосовують принцип <u>пропорційності</u> , як

	<i>proportionality as laid down in the Protocol on the application of the principles of <u>subsidiarity and proportionality</u>. (CVOTEU,URL)</i>	встановлено Протоколом про застосування принципів <u>субсидіарності та пропорційності</u> . (КВДПЄС)
8.	<i>The Union is founded on the values of respect for human dignity, freedom, democracy, equality, <u>the rule of law</u> and respect for human rights, including the rights of persons belonging to minorities. (CVOTEU,URL)</i>	Союз засновано на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, <u>верховенства права</u> та поваги до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин. (КВДПЄС)
9.	<i><u>Fundamental rights</u>, as guaranteed by the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and as they result from the constitutional traditions common to the Member States, shall constitute general principles of the Union's law. (CVOTEU, URL.)</i>	<u>Основоположні права</u> , що гарантуються Європейською Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод і які впливають з конституційних традицій, спільних для держав-членів, є загальними принципами права Союзу. (КВДПЄС)
10.	<i>Whereas, for <u>the purposes</u> of achieving the objectives of the Union, the Member States regard the combating of <u>fraud affecting the European Communities' financial interests</u> as a matter of</i>	Оскільки, для досягнення <u>цілей</u> Союзу держави-члени вважають боротьбу з шахрайством, що завдає шкоди фінансовим <u>інтересам</u> <u>Європейських співтовариств</u> , питанням <u>спільного</u>

	<i>common interest coming under the cooperating provided for in Title VI of the Treaty; (CADCPECFI, URL)</i>	<u>інтересу</u> в рамках передбаченої розділом VI Договору співпраці; (АРУКПЗФІЄС)
	<i>to be supplemented by another legal instrument, in such a way as to improve the effectiveness of protection under criminal law of the European Communities' financial interests; (CADCPECFI, URL)</i>	<u>незабаром необхідно буде</u> доповнити іншим правовим інструментом у такий спосіб, щоб підвищити дієвість <u>захисту фінансових інтересів Європейських співтовариств згідно кримінального законодавства</u> ; (АРУКПЗФІЄС)
12.	<i>By this Treaty, the high contracting parties establish among themselves the EU, hereinafter called 'the Union', on which the Member States confer competences to attain objectives they have in common. (CVOTEU , URL))</i>	Цим договором вищі договірні <u>сторони</u> засновують між собою ЄС (надалі – «Союз»), якому держави-члени надають повноваження для досягнення їхніх спільних цілей. (КВДПЄС)
13.	<i>The Union shall offer its citizens an area of freedom, security and justice without internal frontiers, in which the free movement of persons is ensured in conjunction with appropriate measures with respect to external border</i>	<u>Союз надає</u> своїм громадянам простір свободи, безпеки й правосуддя без внутрішніх кордонів, на якому забезпечено вільний рух осіб разом з належними заходами, пов'язаними із контролем на зовнішніх

	<i>controls, asylum, immigration and the prevention and combating of crime.</i> (CVOTEU,URL)	кордонах, притулком, імміграцією та попередженням і <u>боротьбою зі злочинністю</u> . (КВДПЄС)
14.	<i>Further to these requirements, the health protection of workers and the general public requires that shipments of radioactive waste or spent fuel between Member States and into and out of the Community be subject to a compulsory and common system of prior authorisation.</i> (CVOTEU,URL)	<u>Окрім цих вимог</u> , охорона здоров'я працівників та широких верств населення вимагає встановлення обов'язкової та спільної системи надання попередніх дозволів на перевезення радіоактивних відходів або відпрацьованого палива між державами-членами, а також у разі їх ввезення до та вивезення зі Співтовариства.
	<i>Was, Whereas <u>in order to combat such fraud with the utmost vigour, it is necessary to draw up a first agreement</u></i> (CADCPECFI,URL)	Оскільки для <u>максимально ефективної боротьби</u> з таким шахрайством необхідно <u>укласти</u> першу угоду...(АРУКПЗФІЄС)
16	<i>Having decided that the Convention ^{УКВ} the text of which is given in the Annex and which is signed today by the Representatives of the Governments of the Member States of the Union, is hereby drawn up;</i> (CADCPECFI ,URL)	<u>Ухваливши рішення</u> укласти Конвенцію, текст якої викладений у додатку і який підписаний сьогодні представниками урядів держав-членів Союзу; (АРУКПЗФІЄС)

<i>RE</i>	<i>Recommends <u>that it be adopted</u> by the Member States in accordance with their respective constitutional requirements. (CADCPECFI,URL)</i>	Рекомендує державам-членам <u>ухвалити</u> її згідно з їхніми відповідними конституційними вимогами. (АРУКПЗФІЕС)
18.	<i><u>The limits of Union competences</u> are governed by the principle of conferral. <u>The use of Union competences is governed</u> by the principles of subsidiarity and proportionality. (CVOTEU,URL)</i>	<u>Межі повноважень Союзу</u> визначаються принципом надання повноважень. <u>Союз здійснює свої повноваження</u> згідно з принципами субсидіарності та пропорційності. (КВДПЄС)
<i>Where</i>	<i>Where <u>a determination under paragraph 2 has been made</u>, the Council, <u>acting</u> by a qualified majority, may decide to suspend certain of the rights <u>deriving from the application of the Treaties</u> to the Member State in question, including the voting rights of the representative of the government of that Member State in the Council. (CVOTEU,URL)</i>	У разі <u>прийняття рішення</u> відповідно до частини 2 <u>Рада може</u> кваліфікованою більшістю вирішити призупинити певні права відповідної держави-члена, що <u>впливають із застосування Договорів</u> , включаючи право голосу представника уряду держави-члена у Раді. (КВДПЄС)
<i>That</i>	<i><u>Procedure laid down in Directive 92/3/Euratom has been applied in practice only to shipments of</u></i>	<u>Установлену в Директиві 92/3/Євратом процедуру на практиці застосовували лише</u>

	<p><i>spent fuel for which no further use is intended, <u>considered thus as 'radioactive waste' for the purposes of that Directive (CDESCSHRWSF,URL)</u></i></p>	<p>щодо перевезень відпрацьованого палива, що не передбачають його подальшого використання, і, <u>таким чином, для цілей зазначеної Директиви його необхідно вважати «радіоактивними відходами».</u> (ДРПНКЗПРВТВП)</p>
21	<p><i>Having decided that УКВ Convention, the text of which is given in the Annex and which is signed today by the Representatives of the Governments of the Member States of the Union, is <u>hereby drawn up</u>; (CADCPECFI,URL)</i></p>	<p>Ухваливши рішення укласти Конвенцію, текст якої викладений у додатку і який підписаний сьогодні представниками урядів держав-членів Союзу; (АРУКПЗФІЕС)</p>
The	<p><i><u>Union shall establish an internal market. It shall work for the sustainable development of Europe based on balanced economic growth and price stability, a highly competitive social market economy, aiming at full employment and social progress, and a high level of protection and improvement of the quality of the environment. It shall promote scientific and</u></i></p>	<p>Союз <u>засновує</u> внутрішній ринок. Союз <u>функціонує</u> заради сталого розвитку Європи, що ґрунтується на збалансованому економічному зростанні та ціновій стабільності, конкурентоспроможній соціальній ринковій економіці, спрямованій на цілковиту зайнятість та соціальний прогрес, та високому рівні захисту і дедалі кращому стані довкілля. Союз <u>сприяє</u> науково-технічному прогресові.</p>

	<i>technological advance. (CVOTEU,URL)</i>	(КВДПЄС)
23.	<i>It <u>shall combat</u> social exclusion and discrimination, and <u>shall promote</u> social justice and protection, equality between women and men, solidarity between generations and protection of the rights of the child. (CVOTEU,URL)</i>	Союз <u>бореться</u> проти соціального вилучення та дискримінації, <u>підтримує</u> соціальну справедливість та захист, рівність жінок і чоловіків, зв'язок між поколіннями, захист прав дитини. (КВДПЄС)
24.	<i>It shall promote economic, social and territorial cohesion, and solidarity among Member States. (CVOTEU,URL)</i>	Союз <u>підтримує</u> економічну, соціальну та територіальну єдність держав-членів та солідарність між ними. (КВДПЄС)
25.	<i>It <u>shall respect</u> its rich cultural and linguistic diversity, and <u>shall ensure</u> that Europe's cultural heritage is safeguarded and enhanced. (CVOTEU,URL)</i>	Союз <u>поважає</u> своє багате культурне та мовне розмаїття й <u>забезпечує</u> захист та подальше збагачення культурної спадщини Європи. (КВДПЄС)
26.	<i>The Union <u>shall establish</u> an economic and monetary union whose currency is the euro. (CVOTEU,URL)</i>	Союз <u>засновує</u> економічний та валютний союз, валютою якого є євро. (КВДПЄС)

27.	<p><i>In its relations with the wider world, the Union shall uphold and promote its values and interests and contribute to the protection of its citizens. It shall contribute to peace, security, the sustainable development of the Earth, solidarity and mutual respect among peoples, free and fair trade, eradication of poverty and the protection of human rights, in particular the rights of the child, as well as to the strict observance and the development of international law, including respect for the principles of the United Nations Charter.</i></p> <p>(CVOTEU,URL)</p>	<p>У своїх відносинах зі світом Союз підтримує та поширює свої цінності та інтереси, сприяє захисту своїх громадян. Союз підтримує мир, безпеку та сталий розвиток планети, солідарність та взаємну повагу народів, вільну справедливую торгівлю, викорінення бідності та захист прав людини, зокрема прав дитини, а також суворе дотримання й розвиток міжнародного права, зокрема дотримання принципів Статуту ООН. (КВДПЄС)</p>
28.	<p><i>The Union shall pursue its objectives by appropriate means commensurate with the competences which are conferred upon it in the Treaties.</i></p> <p>(CVOTEU,URL)</p>	<p>Союз досягає своїх цілей належними засобами відповідно до повноважень, наданих йому Договорами. (КВДПЄС)</p>
29.	<p><i>The rights, freedoms and principles in the Charter shall be</i></p>	<p>Права, свободи та принципи Хартії тлумачаться відповідно до</p>

	<p><i>interpreted in accordance with the general provisions in Title VII of the Charter governing its interpretation and application and with due regard to the explanations referred to in the Charter, that set out the sources of those provisions.</i> (CVOTEU,URL)</p>	<p>загальних положень у Розділі VII Хартії, що визначають її тлумачення та застосування, а також з належним врахуванням пояснень, зазначених у Хартії, які встановлюють джерела цих положень.(КВДПЄС)</p>
30.	<p><i>For the purposes of paragraph 1, the Union <u>may</u> conclude specific agreements with the countries concerned. These agreements may contain reciprocal rights and obligations as well as the possibility of undertaking activities jointly. Their implementation shall be the subject of periodic consultation.</i> (CVOTEU,URL)</p>	<p>Для цілей частини 1 Союз може укласти окремі угоди з відповідними країнами. Ці угоди <u>можуть</u> містити взаємні права та зобов'язання, а також можливість спільних дій. Виконання таких угод є предметом періодичних консультацій. (КВДПЄС)</p>
31.	<p><i>Not less than one million citizens who are nationals of a significant number of Member <u>States may</u> take the initiative of inviting the European Commission, within the framework of its powers, to submit any appropriate proposal on matters where citizens</i></p>	<p>Щонайменше один мільйон громадян, що є громадянами значної кількості держав-членів, <u>можуть</u> запропонувати Європейській Комісії в межах її повноважень висунути будь-яку належну пропозицію з питань, щодо яких, на їхню думку, треба</p>

	<i>consider that a legal act of the Union is required for the purpose of implementing the Treaties. (CVOTEU,URL)</i>	ухвалити правовий акт Союзу на виконання Договорів. (КВДПЄС)
32.	<i>A blocking minority <u>must</u> include at least four Council members, failing which the qualified majority shall be deemed attained. The other arrangements governing the qualified majority are laid down in Article 238(2) of the Treaty on the Functioning of the European Union. (CVOTEU,URL)</i>	Блокувальну меншість <u>мають</u> скласти принаймні чотири члени Ради, інакше слід вважати, що кваліфікованої більшості досягнуто. Інші положення, що регулюють питання кваліфікованої більшості, встановлені в частині 2 статті 238 Договору про функціонування Європейського Союзу. (КВДПЄС)
33.	<i>Under the principle of subsidiarity, in areas which do not fall within its exclusive competence, the Union shall act only if and in so far as the objectives of the proposed action <u>cannot be</u> sufficiently achieved by the Member States, either at central level or at regional and local level, but can rather, by reason of the scale or effects of the proposed action, be better achieved at Union level.</i>	Відповідно до принципу субсидіарності у сферах, що не належать до його виключної компетенції, Союз діє лише якщо та у такому обсязі, в якому держави-члени <u>не можуть</u> належним чином досягти цілей запропонованого заходу на центральному, регіональному або місцевому рівнях, а натомість це краще здійснити на рівні Союзу з огляду на масштаби або результати запропонованих

	(CVOTEU,URL)	заходів. (КВДПЄС)
34.	<i>The European Council shall elect its President, by a qualified majority, for a term of two and a half years, renewable once. In the event of an impediment or serious misconduct, the European Council <u>can</u> end the President's term of office in accordance with the same procedure. (CVOTEU,URL)</i>	Європейська Рада обирає свого Голову кваліфікованою більшістю строком на два з половиною роки з правом переобрання на один строк. У разі виникнення перешкод або вчинення серйозного проступку Європейська Рада <u>може</u> припинити повноваження Голови згідно з тією самою процедурою. (КВДПЄС)
35.	<i><u>Should</u> there be any major difficulties in implementing a decision as referred to in this Article, a Member State shall refer them to the Council which shall discuss them and seek appropriate solutions. Such solutions shall not run counter to the objectives of the decision referred to in paragraph 1 or impair its effectiveness. (CVOTEU,URL)</i>	Якщо виконання рішення, зазначеного в цій статті, пов'язане з будь-якими істотними труднощами, держава-член передає їх на розгляд Ради, яка обговорює їх та шукає належне вирішення. Таке вирішення не повинно суперечити цілям рішення, зазначеного у частині 1, або ж шкодити його ефективності. (КВДПЄС)
36.	<i>The European Council, acting by</i>	Європейська Рада за згодою

	<p><i>a qualified majority, with the agreement of the President of the Commission, <u>shall appoint</u> the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy. The European Council may end his term of office by the same procedure.</i></p> <p>(CVOTEU,URL)</p>	<p>Голови Комісії кваліфікованою більшістю <u>призначає</u></p> <p>Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки.</p> <p>Європейська Рада може припинити його повноваження згідно з тією самою процедурою.</p> <p>(КВДПЄС)</p>
37.	<p><i>The High Representative <u>shall conduct</u> the Union's common foreign and security policy. He shall contribute by his proposals to the development of that policy, which he shall carry out as mandated by the Council. The same shall apply to the common security and defence policy.</i></p> <p>(CVOTEU,URL)</p>	<p>Верховний представник <u>провадить</u> спільну зовнішню та безпекову політику Союзу.</p> <p>(КВДПЄС)</p>
38.	<p><i>The High Representative <u>shall preside</u> over the Foreign Affairs Council. (CVOTEU,URL)</i></p>	<p>Верховний представник <u>головує</u> в Раді з закордонних справ.</p> <p>(КВДПЄС)</p>
39.	<p><i>The High Representative <u>shall be</u> one of the Vice-Presidents of the Commission. He <u>shall ensure</u> the</i></p>	<p>Верховний представник <u>є</u> одним з заступників Голови Комісії. Він <u>забезпечує</u></p>

	<p><i>consistency of the Union's external action. He <u>shall be responsible</u> within the Commission for responsibilities incumbent on it in external relations and for coordinating other aspects of the Union's external action. (CVOTEU,URL)</i></p>	<p>послідовність зовнішніх дій Союзу. Він <u>відповідає</u> в Комісії за обов'язки, покладені на неї у зовнішніх відносинах, та координацію інших аспектів зовнішніх дій Союзу.</p> <p>(КВДПЄС)</p>
40.	<p><i>In exercising these responsibilities within the Commission, and only for these responsibilities, the High Representative <u>shall be bound</u> by Commission procedures to the extent that this is consistent with paragraphs 2 and 3. (CVOTEU,URL)</i></p>	<p>Виконуючи ці обов'язки в Комісії, і лише стосовно цих обов'язків, Верховний представник <u>дотримується</u> процедур Комісії у тому обсязі, в якому це відповідає частинам 2 та 3. (КВДПЄС)</p>
41.	<p><i>The Court of Justice of the European Union <u>shall include</u> the Court of Justice, the General Court and specialised courts. It <u>shall ensure</u> that in the interpretation and application of the Treaties the law is observed. (CVOTEU,URL)</i></p>	<p>Суд Європейського Союзу <u>складається</u> з Суду, Суду загальної юрисдикції та спеціалізованих судів. Суд Європейського Суду <u>забезпечує</u> дотримання законодавства у тлумаченні та застосуванні Договорів. (КВДПЄС)</p>

42.	<i>Member States <u>shall provide remedies sufficient to ensure effective legal protection in the fields covered by Union law.</u></i> (CVOTEU,URL)	Держави-члени <u>надають</u> засоби судового захисту, достатні для того, щоб забезпечити ефективний правовий захист у сферах, охоплених законодавством Союзу. (КВДПЄС)
43.	<i>The Court of Justice <u>shall consist of one judge from each Member State. It shall be assisted by Advocates-General.</u></i> (CVOTEU,URL)	До складу Суду <u>входить</u> один суддя від кожної держави-члена. Судові <u>допомагають</u> Генеральні адвокати. (КВДПЄС)
44.	<i>The General Court <u>shall include at least one judge per Member State</u></i> (CVOTEU,URL)	До складу Суду загальної юрисдикції <u>входить</u> щонайменше один суддя від кожної держави-члена. (КВДПЄС)
45.	<i>The Judges and the Advocates-General of the Court of Justice and the Judges of the General Court <u>shall be chosen from persons whose independence is beyond doubt and who satisfy the conditions set out in Articles 253 and 254 of the Treaty on the Functioning of the European Union.</u></i> (CVOTEU,URL)	Суддів та Генеральних адвокатів Суду та суддів Суду загальної юрисдикції <u>добирають</u> з осіб, чия незалежність є поза сумнівом, та які задовольняють вимоги, встановлені в статтях 253 та 254 Договору про функціонування Європейського Союзу. (КВДПЄС)

46.	<p><i>They shall be appointed by common accord of the governments of the Member States for six years. Retiring Judges and Advocates-General may be reappointed.</i> (CVOTEU,URL)</p>	<p><u>Їх призначають</u> за спільною згодою урядів держав-членів строком на шість років. Судді та Генеральні адвокати, у яких завершується термін перебування на посаді, можуть бути призначені повторно. (КВДПЄС)</p>
47.	<p><i>The Court of Justice of the European Union shall, in accordance with the Treaties: (a) rule on actions brought by a Member State, an institution or a natural or legal person; (b) give preliminary rulings, at the request of courts or tribunals of the Member States, on the interpretation of Union law or the validity of acts adopted by the institutions; (c) rule in other cases provided for in the Treaties.</i> (CVOTEU,URL)</p>	<p>Суд Європейського Союзу згідно з Договорами: (а) приймає рішення у справах за позовами, які подають держава-член, установа, фізична або юридична особа; (б) на звернення судів або трибуналів держав-членів виносить попередні рішення щодо тлумачення законодавства Союзу або чинності актів, ухвалених установами; (с) приймає рішення в інших справах, як встановлено в Договорах. (КВДПЄС)</p>
48.	<p><i>The ‘authorisations’ for shipments in the sense of this Directive should not replace any</i></p>	<p>«Дозволи» на перевезення у значенні цієї Директиви не замінюють будь-які спеціальні</p>

	<p><i>specific national requirements for the shipments such as transport licences.</i></p> <p><i>(CDESCSHRWSF,URL)</i></p>	<p>національні вимоги до перевезень, якими є, наприклад, транспортні ліцензії. (ДРПНКЗПРВТВП)</p>
49.	<p><i>To protect human health and the environment against the dangers arising from radioactive waste, account <u>should be taken</u> of risks occurring outside the Community.</i></p> <p><i>(CDESCSHRWSF,URL)</i></p>	<p>Для охорони здоров'я людини та довкілля від загроз, що їх <u>становлять</u> радіоактивні відходи, необхідно враховувати ризики, що існують поза межами Співтовариства.</p> <p>(ДРПНКЗПРВТВП)</p>
50.	<p><i>In the case of radioactive waste and spent fuel leaving the Community, the third country of destination <u>should not only be informed of the shipment, but should also give its consent to it.</u></i></p> <p><i>(CDESCSHRWSF,URL)</i></p>	<p>У випадку спрямування радіоактивних відходів та відпрацьованого палива за межі Співтовариства необхідно не лише <u>поінформувати</u> третю країну призначення про перевезення, але також отримати її дозвіл на це.</p> <p>(ДРПНКЗПРВТВП)</p>
51.	<p><i>The competent authorities of the Member State of destination <u>should cooperate and liaise with the other competent authorities involved in order to avoid undue delays and to ensure a smooth operation of the consent procedure laid down by this Directive.</u></i></p> <p><i>(CDESCSHRWSF,URL)</i></p>	<p>Компетентні органи держави-члена призначення повинні <u>співпрацювати</u> та взаємодіяти з іншими залученими компетентними органами для уникнення безпідставних затримок та забезпечувати налагоджене функціонування процедури отримання згоди, встановленої цією Директивою.</p>

		(ДРПНКЗПРВТВП)
52.	<i>The requirement that the person responsible for the shipment take corrective safety measures where necessary in case of shipment failure <u>should not prevent</u> the application of mechanisms established by the Member States at national level. (CDESCSHRWSF,URL)</i>	Вимога про вжиття, за необхідності, відповідальною за перевезення особою коригувальних заходів з безпеки у випадку незавершених перевезень, <u>не повинна створювати перешкоди</u> для застосування механізмів, встановлених державами-членами на національному рівні. (ДРПНКЗПРВТВП)
53.	<i>The requirement that the holder be liable for costs arising in case of shipment failure <u>should not prevent</u> that mechanisms established by the Member States at national level or any contractual arrangement between the holder and any other person involved in the shipment, apply. (CDESCSHRWSF,URL)</i>	Вимога про покладення на володільця витрат, що виникають у разі незавершеного перевезення, <u>не повинна створювати перешкоди</u> для застосування механізмів, встановлених державами-членами на національному рівні, або будь-яких інших договірних домовленостей, укладених між володільцем та будь-якою іншою особою, задіяною у перевезенні. (ДРПНКЗПРВТВП)
54.	<i>While radioactive waste <u>should</u>, as far as is compatible with the safe management of such material, be disposed of in the State in which it was generated it is recognized that Member States</i>	У той час як захоронення радіоактивних відходів <u>необхідно здійснювати</u> , з урахуванням ступеня сумісності такої необхідності з принципами безпечного поводження з такими

	<p><i>should promote agreements between themselves in order to facilitate the safe and efficient management of radioactive waste or spent fuel from Member States that produced it in small quantities and where the establishment of appropriate facilities would not be justified from a radiological point of view. (CDESCSHRWSF,URL)</i></p>	<p>матеріалами, в державі їх утворення, визнається, що держави-члени повинні прагнути укладення взаємних угод, щоб <u>забезпечити</u> безпечне та ефективне поводження з радіоактивними відходами або відпрацьованим паливом, виробленими у державах-членах з невеликим обсягом їх утворення, в яких створення відповідних об'єктів з точки зору радіології є невиправданим.</p> <p>(ДРПНКЗПРВТВП)</p>
55.	<p><i>When an arrangement between a consignee in a third country and a holder in a third country has been concluded pursuant to Article 27 of the Joint Convention, the same arrangement <u>could be used</u> for the purpose of this Directive. (CDESCSHRWSF,URL)</i></p>	<p>Якщо угоду між одержувачем у третій країні та володільцем у третій країні укладено відповідно до статті 27 Об'єднаної Конвенції, таку саму угоду <u>можна використовувати</u> для цілі цієї Директиви. (ДРПНКЗПРВТВП)</p>
56.	<p><i>For the purposes of this Directive and in the light of past experience it is appropriate to adapt the existing standard document. (CDESCSHRWSF,URL)</i></p>	<p>Для цілей цієї Директиви та з огляду на досвід минулого доцільно адаптувати існуючий стандартний документ.</p> <p>(ДРПНКЗПРВТВП)</p>

57.	<p><i>However, <u>should</u> this deadline not be met, transitional provisions <u>should provide</u> for the use of the existing standard document.</i></p> <p><i>(CDESCSHRWSF,URL)</i></p>	<p>Однак, у разі недотримання цього кінцевого терміну, у перехідних положеннях <u>необхідно передбачити</u> можливість використання існуючого стандартного документа.</p> <p>(ДРПНКЗПРВТВП)</p>
58.	<p><i>Moreover, clear rules on the use of languages <u>should allow</u> for legal certainty and prevent unjustified delays.</i></p> <p><i>(CDESCSHRWSF,URL)</i></p>	<p>Більш того, чіткі правила щодо використання мов <u>повинні забезпечувати</u> правову визначеність та запобігати виникненню безпідставних затримок. (ДРПНКЗПРВТВП)</p>
59.	<p><i>For the sake of clarity the obligation to establish the new standard document by the date of transposition of this Directive <u>should be laid down</u>.</i></p> <p><i>(CDESCSHRWSF,URL)</i></p>	<p>Для ясності необхідно встановити зобов'язання <u>ввести в дію</u> новий стандартний документ до дати транспозиції цієї Директиви.</p> <p>(ДРПНКЗПРВТВП)</p>
60.	<p><i>Periodical reporting from Member States to the Commission and from the Commission to the European Parliament, to the Council and to the European Economic and Social Committee <u>should provide</u> a useful overview of authorisations given Community-wide and <u>should identify</u> possible</i></p>	<p>Періодична звітність держав-членів Комісії та Комісії Європейському Парламенту, Раді та Європейському економічно-соціальному комітету <u>повинна містити</u> практичний аналіз дозволів, наданих на рівні всього Співтовариства, з визначенням можливих труднощів, з якими держави-члени стикаються на</p>

	<i>difficulties encountered in practice by the Member States and solutions applied. (CDESCSHRWSF,URL)</i>	практиці, та застосованих шляхів їх подолання. (ДРПНКЗПРВТВП)
61.	<i>Council Directive 96/29/Euratom of 13 May 1996 laying down basic safety standards for the protection of the health of workers and the general public against the dangers arising from ionising radiation (1), applies, <u>inter alia</u>, to the transport, import to and export from the Community of radioactive substances and provides for a reporting and authorisation system of practices involving ionising radiation. (CDESCSHRWSF,URL)</i>	Директива Ради 96/29/Євратом від 13 травня 1996 року про базові стандарти безпеки для охорони здоров'я працівників та широких верств населення від загроз, що виникають внаслідок іонізуючого випромінення (5), застосовується, <u>з-поміж іншого</u> , щодо перевезення, ввезення до та вивезення зі Співтовариства радіоактивних речовин та передбачає звітно-дозвільну систему щодо практик, пов'язаних з іонізуючим випромінюванням. (ДРПНКЗПРВТВП)
62.	<i><u>In the light of the foregoing</u>, it is necessary, for reasons of clarity, to repeal and replace Directive 92/3/Euratom (CDESCSHRWSF,URL)</i>	<u>З огляду на викладене вище</u> необхідно, щоб внести ясність, скасувати та замінити Директиву 92/3/Євратом. (ДРПНКЗПРВТВП)
63.	<i>This Directive <u>should not prejudice</u> the obligations of the Member States concerning the deadlines for transposition into national law and application of</i>	Ця Директива <u>не обмежує</u> зобов'язання держав-членів щодо кінцевих термінів транспозиції в національне законодавство та застосування скасованої

	<i>the repealed Directive. (CDESCSHRWSF,URL)</i>	Директиви. (ДРПНКЗПРВТВП)
64.	<i>In accordance with paragraph 34 of the interinstitutional agreement on better law making (1) Member States are encouraged to draw up, for themselves and in the interest of the Community, their own tables which will, as far as possible, illustrate the correlation between this Directive and the transposition measures and to make them public. (CDESCSHRWSF,URL)</i>	Відповідно до параграфу 34 Міжінституційної угоди про вдосконалення законотворчої діяльності (6) держав-членів <u>закликають розробляти</u> , для власних інтересів та в інтересах Співтовариства, свої власні таблиці, що будуть, <u>наскільки це можливо</u> , відображати кореляцію між цією Директивою та транспозиційними інструментами, та забезпечити до них публічний доступ. (ДРПНКЗПРВТВП)
65.	<i>This Directive lays down a Community system of supervision and control of transboundary shipments of radioactive waste and spent fuel, so as to guarantee an adequate protection of the population. (CDESCSHRWSF,URL)</i>	Ця Директива встановлює систему Співтовариства з нагляду і контролю за транскордонними перевезеннями радіоактивних відходів та відпрацьованого палива, щоб гарантувати належний рівень захисту населення. (ДРПНКЗПРВТВП)
66.	<i>This Directive shall apply to transboundary shipments of radioactive waste or spent fuel whenever: (CDESCSHRWSF,URL)</i>	Ця Директива <u>застосовується</u> до транскордонних перевезень радіоактивних відходів або відпрацьованого палива в усіх випадках, коли: (ДРПНКЗПРВТВП)

67.	<i>the country of origin or the country of destination or any country of transit is a Member State of the Community; and(CDESCSHRWSF,URL)</i>	країна походження або країна призначення, або будь-яка транзитна країна є державою-членом Співтовариства; та (ДРПНКЗПРВТВП)
68.	<i>the quantities and concentration of the consignment exceed the levels laid down in Article 3(2) points (a) and (b) of Directive 96/29/Euratom. (CDESCSHRWSF,URL)</i>	обсяг та концентрація перевезень перевищують рівні, встановлені в пунктах (a) та (b) статті 3(2) Директиви 96/29/Євратом. (ДРПНКЗПРВТВП)
69.	<i>This Directive shall not apply to shipments of disused sources to a supplier or manufacturer of radioactive sources or to a recognised installation. (CDESCSHRWSF,URL)</i>	Ця Директива <u>не застосовується</u> до перевезень вилучених з використання джерел постачальнику або виробнику радіоактивних джерел або на визнану установку. (ДРПНКЗПРВТВП)
70.	<i>This Directive shall not apply to shipments of radioactive materials recovered, through reprocessing, for further use. (CDESCSHRWSF,URL)</i>	Ця Директива <u>не застосовується</u> до перевезень радіоактивних матеріалів, виокремлених шляхом повторного перероблення для подальшого використання. (ДРПНКЗПРВТВП)
71.	<i>5. This Directive shall not apply to transboundary shipments of waste that contains only naturally occurring radioactive material which does not arise</i>	Ця Директива <u>не застосовується</u> до транскордонних перевезень, що містять лише природний радіоактивний матеріал, який не утворюється внаслідок практик.

	from practices. (CDESCSHRWSF,URL)	(ДРПНКЗПРВТВП)
72.	<i>This Directive is <u>without prejudice to rights and obligations</u> under international law. (CDESCSHRWSF,URL)</i>	Ця Директива <u>не обмежує права та обов'язки</u> за міжнародним законодавством. (ДРПНКЗПРВТВП)
73.	<i>This Directive <u>shall not affect</u> the right of a Member State or an undertaking in the Member State to which: (a) radioactive waste is to be shipped for processing; or (b) other material is to be shipped with the purpose to recover the radioactive waste. (CDESCSHRWSF,URL)</i>	Ця Директива <u>не впливає</u> на право держави-члена або підприємства у державі-члені, до яких: (а) радіоактивні відходи відправляють на перероблення; або (б) планують відправити інший матеріал з метою виокремлення радіоактивних відходів. (ДРПНКЗПРВТВП)
74.	<i>Member States which wish to establish enhanced cooperation between themselves within the framework of the Union's non-exclusive competences <u>may make use</u> of its institutions and exercise those competences by applying the relevant provisions of the Treaties, subject to the limits and in accordance with the detailed arrangements laid down in this Article and in Articles 326 to 334 of the Treaty on the Functioning of the European</i>	Держави-члени, що прагнуть запровадити посилену співпрацю між собою у сферах, що не належать до виключних повноважень Союзу, можуть <u>використовувати</u> його установи та здійснювати ці повноваження, застосовуючи відповідні положення Договорів з урахуванням меж та відповідно до детальних положень, викладених у цій статті та статтях 326-334 Договору про

	<i>Union. (CVOTEU,URL)</i>	функціонування Європейського Союзу. (КВДПЄС)
75.	<i>Enhanced cooperation shall aim to further the objectives of the Union, protect its interests and reinforce its integration process. (CVOTEU,URL)</i>	Посилена співпраця спрямована на те, щоб досягти цілей Союзу, захистити його інтереси та посилити процес його інтеграції. (КВДПЄС)
76.	<i>Such cooperation shall be open at any time to all Member States, in accordance with Article 328 of the Treaty on the Functioning of the European Union. (CVOTEU,URL)</i>	Ця співпраця відповідно до статті 328 Договору про функціонування Європейського Союзу відкрита всім державам-членам у будь-який час. (КВДПЄС)
77.	<i>The decision authorising enhanced cooperation shall be adopted by the Council as a last resort, when it has established that the objectives of such cooperation cannot be attained within a reasonable period by the Union as a whole, and provided that at least nine Member States participate in it. (CVOTEU,URL)</i>	Рада ухвалює рішення, що дозволяє посилену співпрацю як крайній засіб у разі, якщо <u>вона встановлює</u> , що Союз, як ціле, не може досягти цілей такої співпраці протягом розумного строку, і за умови, що у такій співпраці візьмуть участь щонайменше дев'ять держав-членів. (КВДПЄС)
78.	<i>The Council shall act in accordance with the procedure laid down in Article 329 of the Treaty on the Functioning of the</i>	Рада діє згідно з процедурою, встановленою в статті 329 Договору про функціонування Європейського

	<i>European Union. (CVOTEU,URL)</i>	Союзу. (КВДПЄС)
79.	<i>All members of the Council <u>may participate</u> in its deliberations, but only members of the Council representing the Member States participating in enhanced cooperation shall take part in the vote. (CVOTEU,URL)</i>	Всі члени Ради <u>можуть брати участь</u> в обговореннях, але в ухваленні рішень беруть участь лише члени Ради, що представляють держави, які беруть участь у посиленій співпраці. (КВДПЄС)
80.	<i>The voting rules are set out in Article 330 of the Treaty on the <u>Functioning</u> of the European Union. (CVOTEU,URL)</i>	Правила голосування встановлені у статті 330 Договору про <u>функціонування</u> Європейського Союзу. (КВДПЄС)
81.	<i>Acts adopted in the framework of enhanced cooperation <u>shall bind</u> only participating Member States. (CVOTEU,URL)</i>	Акти, ухвалені в рамках посиленої співпраці, <u>зобов'язують</u> лише держави-члени, що беруть участь у цій співпраці. (КВДПЄС)
82.	<i>They <u>shall not be regarded</u> as part of the <u>acquis</u> which has to be accepted by candidate States for accession to the Union. (CVOTEU,URL)</i>	Вони <u>не вважаються</u> частиною <u>acquis</u> , що має бути прийняте державами-кандидатами на приєднання до Союзу. (КВДПЄС)
83.	<i>The Union's action on the international scene <u>shall be guided</u> by the principles which</i>	У своїх діях на міжнародній арені Союз <u>керується</u> принципами, які

	<p><i>have inspired its own creation, development and enlargement, and which it seeks to advance in the wider world: democracy, the rule of law, the universality and indivisibility of human rights and fundamental freedoms, respect for human dignity, the principles of equality and solidarity, and respect for the principles of the United Nations Charter and international law.</i> (CVOTEU,URL)</p>	<p>надихнули на його створення, розвиток та розширення та які він має намір поширювати у світі, а саме такими: демократія, верховенство права, універсальність та неподільність прав людини та основоположних свобод, повага до людської гідності, принципи рівності та солідарності, а також дотримання принципів Статуту ООН та міжнародного права. (КВДПЄС)</p>
84.	<p><i>The Union shall seek to develop relations and build partnerships with third countries, and international, regional or global organisations which share the principles referred to in the first subparagraph.</i> (CVOTEU,URL)</p>	<p>Союз прагне розвивати відносини та встановлювати партнерство з третіми країнами та міжнародними, регіональними або світовими організаціями, що поділяють принципи, зазначені в абзаці першому. (КВДПЄС)</p>
85.	<p><i>It shall promote multilateral solutions to common problems, in particular in the framework of the United Nations.</i> (CVOTEU,URL)</p>	<p>Він сприяє пошукові багатосторонніх рішень спільних проблем, зокрема в рамках Організації Об'єднаних Націй. (КВДПЄС)</p>

86.	<i>The Union shall define and pursue common policies and actions, and shall work for a high degree of cooperation in all fields of international relations, in order to: (CVOTEU,URL)</i>	Союз <u>визначає</u> та здійснює спільну політику та заходи й <u>працює</u> заради досягнення високого рівня співпраці в усіх сферах міжнародних відносин для того, щоб: (КВДПЄС)
87.	<i>To guarantee its values, fundamental interests, security, independence and integrity; (CVOTEU,URL)</i>	гарантувати свої цінності, основоположні інтереси, безпеку, незалежність та цілісність Союзу; (КВДПЄС)
88.	<i>consolidate and support democracy, the rule of law, human rights and the principles of international law; (CVOTEU,URL)</i>	зміцнювати й підтримувати демократію, верховенство права, права людини та принципи міжнародного права; (КВДПЄС)
89.	<i>preserve peace, prevent conflicts and strengthen international security, in accordance with the purposes and principles of the United Nations Charter, with the principles of the Helsinki Final Act and with the aims of the Charter of Paris, including those relating to external borders; (CVOTEU,URL)</i>	оберігати мир, запобігати конфліктам і зміцнювати міжнародну безпеку згідно з цілями та принципами Статуту Організації Об'єднаних Націй, з принципами Гельсінського Заключного Акту та цілями Паризької Хартії, включаючи такі, що стосуються зовнішніх кордонів; (КВДПЄС)

90.	<i>foster the sustainable economic, social and environmental development of developing countries, with the primary aim of eradicating poverty; (CVOTEU, URL)</i>	заохочувати сталий розвиток економіки, суспільства й довкілля країн, що розвиваються, з головною метою – викоренити бідність; (КВДПЄС)
91.	<i><u>encourage the integration of all countries into the world economy, including through the progressive abolition of restrictions on international trade; (CVOTEU, URL)</u></i>	<u>сприяти інтеграції</u> всіх країн у світову економіку, включаючи шляхом поступового скасування обмежень міжнародної торгівлі; (КВДПЄС)
92.	<i><u>help develop international measures to preserve and improve the quality of the environment and the sustainable management of global natural resources, in order to ensure sustainable development; (CVOTEU, URL)</u></i>	<u>сприяти розвиткові міжнародних заходів з метою збереження та поліпшення</u> стану довкілля й зваженому управлінню світовими природними ресурсами, щоб забезпечити сталий розвиток; (КВДПЄС)
93.	<i><u>assist populations, countries and regions confronting natural or man-made disasters; and (CVOTEU, URL)</u></i>	допомагати населенню, країнам та регіонам, що постраждали від природних або антропогенних стихійних лих; та (КВДПЄС)
94.	<i><u>promote an international system based on stronger multilateral cooperation and good global governance. (CVOTEU, URL)</u></i>	<u>сприяти розвитку міжнародної системи</u> , що ґрунтується на тіснішій багатосторонній

		співпраці та належному світовому врядуванні. (КВДПЄС)
95.	<i>3. The Union shall respect the principles and pursue the objectives set out in paragraphs 1 and 2 in the development and implementation of the different areas of the Union's external action covered by this Title and by Part Five of the Treaty on the Functioning of the European Union, and of the external aspects of its other policies. (CVOTEU,URL)</i>	Союз <u>дотримується</u> принципів й невідступно слідує цілям, визначеним в частинах 1 та 2, в розробці та реалізації різноманітних напрямків своєї зовнішньої діяльності, охопленої у цьому Розділі та в Частині П'ятій Договору про функціонування Європейського Союзу, а також зовнішніх аспектів інших політик Союзу. (КВДПЄС)
96.	<i>The Union shall ensure consistency between the different areas of its external action and between these and its other policies. (CVOTEU,URL)</i>	Союз <u>забезпечує узгодженість</u> різних напрямків своєї зовнішньої діяльності та її узгодженість з іншими політиками. (КВДПЄС)
97.	<i>The Council and the Commission, assisted by the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, shall ensure that consistency and shall cooperate to that effect. (CVOTEU,URL)</i>	Рада та Комісія за допомогою Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки <u>забезпечують</u> таку узгодженість і співпрацюють заради досягнення цієї мети.

		(КВДПЕС)
98.	<i>On the basis of the principles and objectives set out in Article 21, the European <u>Council shall identify</u> the strategic interests and objectives of the Union. (CVOTEU,URL)</i>	На підставі принципів та цілей, встановлених у статті 21, Європейська Рада <u>визначає</u> стратегічні інтереси та цілі Союзу. (КВДПЕС)
99.	<i>Decisions of the European Council on the strategic interests and objectives of the <u>Union shall relate</u> to the common foreign and security policy and to other areas of the external action of the Union. (CVOTEU,URL)</i>	Рішення Європейської Ради щодо стратегічних інтересів та цілей Союзу <u>стосуються</u> спільної зовнішньої та безпекової політики та інших сфер зовнішніх дій Союзу. (КВДПЕС)
100	<i>The Council and the Commission, assisted by the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, <u>shall ensure</u> that consistency and shall cooperate to that effect. (CVOTEU,URL)</i>	Рішення визначають їхню тривалість і засоби, що <u>надаються</u> Союзом та державами-членами. (КВДПЕС)

SUMMARY

The master qualifying paper is focused on semantic, functional-stylistic and translation aspects of translation of the legal acts of EU. The legal discourse reflects the relations between human and society and is considered to be one of the most needed and important discourses of nowadays. The theoretical level of the

legal discourse has such peculiarities as formality and cliché.

Topicality of the work is caused by constant interest of linguists to language peculiarities of the legal acts of EU.

The aim of our investigation is to study the semantic, functional-stylistic and translation aspects of legal lexicon and its translation.

The tasks that were stated and reached : to distinguish peculiarities of legal acts of EU; to characterize theoretical approaches to translating legal acts; to define the language markers of English legal discourse; to analyze lexical-semantic, modality and functional-stylistic peculiarities of legal acts of EU.

The object of our investigation is specialized lexicon of legal acts of European Union.

During our linguistic investigation we used the descriptive method, method of semantic analysis, method of translation analysis, comparative analysis method and method of quantitative calculations.

Practical value of achieved results lies in the possibility of their usage for further investigation of language peculiarities of legal acts of EU.

Having analyzed theoretical sources, we came to conclusion that the legal discourse is the most popular and important discourses nowadays. We have identified the following linguistic and stylistic features of texts of legal acts: the predominance of stylistically neutral and book words; absence of "reduced" vocabulary, elements of speech and jargon, as well as emotional words and sayings; use of professional terminology; the use of verb nouns; the prevalence of legal clichés; use of antonyms; use of Latinisms; the use of verbs and turns with a passive meaning; clear order of words in a sentence: quantitative predominance of complex sentences over simple ones; widespread use of adjectives and adverbs. The noun character of the text, the thematic-rhematic division of the sentence (mainly the preposition), modality (expression of obligation, necessity, obligation, etc.), pragmatic instruction, syntactic and lexical repetition, parallelism (within one sentence and text) are the specific features.

We found out that modal verbs are an important component of the language

of international legal acts, and these verbs serve to express imperativeness. The value of these verbs depends on the context, so when translating it is important to take into account the contextual meaning of the verb in order to find the correct equivalent in the language of the translation.

In the course of analyzing the features of translation of professional vocabulary of EU legal acts, we have concluded that the most frequent is the transformation of differentiation - 22%. Often transposition transformation is used - 20% and calque – 17%. The lexical equivalent is used in 15% Generalization was found in 4% of cases, concretization and transcription - in 3% of cases. Compensation and transliteration were applied in 2% of cases. Modal verbs, in most cases, retain their modality, but their meaning may vary depending on the context.